

مقاله پژوهشی: تعیین نظام اولویت‌بندی ابعاد امنیت ملی در جمهوری اسلامی ایران با استفاده از روش بُردا

اصغر افتخاری، فردین دبیریان^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۱/۳۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۰/۱۷

چکیده

امنیت ملی از مهم‌ترین مؤلفه‌های مبنایی هر نظام سیاسی به‌شمار می‌رود، امنیت یکی از مباحث محوری در حوزه علم سیاست و حوزه سیاست‌گذاری در هر نظام سیاسی است که همواره از ابعاد مختلفی تهدید می‌شود و نخبگان سیاسی با تمرکز بر این ابعاد سعی دارند تا کشور را از معرض تهدیدات سخت و نرم پیش‌رو عبور دهند. با توجه به آن‌که شکل و نوع تهدیدات با تغییر رفتار بازیگران متغیر می‌باشد لذا در هر دوره به‌طورحتم اولویت‌های ابعادی امنیت نیز تغییر خواهد نمود. هدف این پژوهش کوشش در جهت ارائه روشی برای اولویت‌بندی نظام ابعاد امنیت ملی در شرایط فعلی کشور در راستای کمک به نخبگان سیاسی و جلوگیری از غفلت ایشان در تمرکز و پرداختن آن‌ها بر ابعاد مهم امنیت ملی می‌باشد که این مهم با استفاده از روش تصمیم‌گیری‌های چند معیاره براساس شاخص‌های مشترک و نظر سنتجی از بیست و چهار خبره فعال در قالب شش تیم چهار نفره (به‌منظور به تصویر کشیدن روش بُردا) در حوزه امنیت ملی صورت گرفته است. تغییر شیوه و رفتار بازیگران نظام بین‌المللی در بازه‌های زمانی مختلف، بی‌شک اولویت‌های ابعاد امنیت ملی کشورها را نیز دست‌خوش تغییراتی خواهد نمود و کشور ما نیز از این امر مستثنی نیست. بنابراین با توجه به اهمیت تعیین برخط اولویت‌بندی ابعاد امنیت ملی، پایش و انجام مستمر آن با روش مذکور، مشخص گردید در شرایط فعلی کشور، بعد اقتصادی امنیت در اولویت اول و ابعاد نظامی و سیاسی به ترتیب در اولویت‌های دوم و سوم قرار گرفته‌اند.

کلیدواژه‌ها: ابعاد امنیت ملی، تصمیم‌گیری‌های چند معیاره، نخبگان سیاسی

^۱. هیئت علمی دانشگاه امام صادق (ع) رایانامه: eftekhariasg@gmail.com

^۲. دانشجوی مقطع دکتری دانشگاه عالی دفاع ملی (نویسنده مسئول)، رایانامه: dabirian_f@yahoo.com

مقدمه و بیان مسئله

با توجه به تحولات دنیای امروز از جمله پدیده‌های فناورانه و نوظهور، ارتباطات، شبکه‌های جهانی و جهانی شدن جوامع محلی، هوش مصنوعی، پیدایش سلاح‌های جدید و تهدیدات مرتبط با آن که تغییرات اجتماعی را از نظر فرهنگی، سبک زندگی، نگرش افراد جامعه به محیط داخل و بیرون کشورها به دنبال داشته همگی باعث گستردگی مفهوم امنیت و خروج آن از محدوده نظامی شده است به طوری که معنی قدرت علاوه بر بعد نظامی امنیت، سایر ابعاد را از جمله ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و ... دربر می‌گیرد. از سوی دیگر جهانی شدن در صورت انسجام می‌تواند سبب گسترش پیوندها و ارتباطات متقابل فراتر از حد دولت‌ها شود، مرزهای سیاسی و اقتصادی را کم رنگ و تعامل فرهنگ‌ها را فزونی بخشد. جهانی شدن باعث افزایش دسترسی به اطلاعات و درک اهمیت آن گشته است و در عرصه اطلاعات نیز جهانی شدن به مثابه تسهیل جریان اطلاعات بر فراز مرزها یا بدون توجه به مرزها تلقی می‌شود (Nayyer, 2003). در این میان با توجه به تحولات یاد شده تغییر شکل تهدیدات از شکل سخت به نرم و یا نیمه سخت و درهم تنیدگی منافع کشورها سبب گردیده بسیاری از این کشورها با شکل جدیدی از ابعاد امنیتی مواجه شده و اولویت‌های ابعاد امنیتی آنان را به‌طور مکرر تحت شعاع خود قرار دهد.

برای نمونه بعد فرهنگی امنیت به دلیل گسترش ارتباطات و قدرت تولید پیام و رسانه سبب گردیده بسیاری از کشورها با بحران و چالش فرهنگی مواجه و تحت تاثیر فرهنگ دیگر کشورهای رقیب قرار گیرند و یا می‌توان به بعد زیست محیطی امنیت اشاره کرد که در حال حاضر به یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های دولت‌ها تبدیل شده است چرا که امروزه تنش بر سر تقسیم منابع آب شیرین موجود در جهان و به‌ویژه غرب آسیا، ایجاد سد بر روی رودخانه‌های دجله و فرات توسط ترکیه و پیامدهای آن برای کشورمان (گسترش پدیده ریزگردها)، بحران کم آبی در بسیاری از شهرهای کشور از جمله سیستان و بلوچستان و تبعیت نکردن از معاهدات بین‌المللی توسط هیئت همسایگان در تأمین حق آبه،

آتش‌سوزی جنگل‌ها و ویرانی مراعات، امنیت ملی کشورمان را به بدترین شکل با مخاطره مواجه خواهد ساخت. بنابراین لزوم مستمر اولویت‌بندی ابعاد امنیت ملی و تمرکز بر اولویت‌ها بیش از گذشته برای دولت‌ها از اهمیت بالایی برخوردار می‌باشد، هرچند در شرایط فعلی کشور اغلب کارشناسان و نخبگان سیاسی پی به اهمیت عناصر مهم اقتصادی و یا نظامی و یا حتی فضای مجازی که در اغتشاشات سال ۱۴۰۱ نقش مهمی را در پیشبرد نیات دشمنان این آب و خاک در ایجاد و گسترش اغتشاشات ایفا کرده‌اند اما غالب آنان قادر به اولویت‌بندی سایر ابعاد نبوده و معمولاً به اتفاق نظر جامع و دقیقی دست نخواهند یافت و تنها کسانی می‌توانند این اولویت‌بندی را برای تدوین سیاست‌های کلان و متعاقب آن حل مسایل امنیتی کشور انجام دهند که یا از قدرت نفوذ بالاتری (بدون پشتوانه علمی و منطقی) برای تحمیل نظرات خود برخوردار باشند و یا این‌که از روش علمی برای این امر بهره ببرند. از آنجا که عنصر زمان در اخذ تصمیمات مهم براساس اولویت‌بندی‌ها صورت می‌گیرد لذا عدم شفافیت آن می‌تواند نخبگان و سیاستمداران را در اولویت دادن به برنامه‌ریزی‌های راهبردی خود با چالش و خطای ناخواسته مواجه و منافع حیاتی کشور را با تهدیدهای امنیتی روبرو سازد. بنابراین دغدغه‌ی محقق تعیین اولویت‌بندی ابعاد امنیت ملی با ارایه روشی مناسب و جامع است تا بتوان ضمن پرهیز از اعمال سلیقه و نفوذهای سیاسی و ضمن مصونیت از هرگونه انحراف به بهترین نتیجه ممکن در تعیین ابعاد یاد شده دست یافت.

اهمیت: ایجاد تغییرات شگرف در حوزه فناوری، ارتباطات و همچنین تحولات فرهنگی، اقتصادی و سیاسی و مسایل زیست محیطی در اغلب کشورها توانسته نوع نگاه نخبگان را به حوزه امنیت ملی با تغییراتی مواجه نماید که گذر از امنیت سلبی به ایجابی نشان‌دهنده‌ی یکی از این تحولات است. لذا اینگونه تحولات در نهایت می‌تواند اولویت و درجه اهمیت ابعاد امنیت ملی کشورها و از جمله کشور ما را به‌طور مستمر و بدون وقفه و شاید در بازه‌های زمانی بسیار کوتاه دستخوش تغییرات اساسی نماید. شاید در گام نخست، نخبگان حوزه سیاست در کشف اولویت اول مسایل اصلی کشور بتوانند به توافقی نسبتاً همگرا

برسند اما درجه اهمیت سایر ابعاد می‌تواند محل اختلاف نظر قرار گرفته و با ابهام جدی مواجه شود. بنابراین عدم اطلاع از اهمیت و اولویت سایر ابعاد، سبب غفلت، عدم تمرکز و برنامه‌ریزی به موقع و متناسب با اولویت‌های یاد شده خواهد شد. بر همین اساس تعیین نظام اولویت‌بندی ابعاد امنیت ملی کشور، برای بخش نخبگان و سیاستمداران از اهمیت بالایی برخوردار بوده تا بدین طریق بتوانند براساس اولویت‌های موجود، چیدمان منطقی و برنامه‌ریزی هدفمندی را براساس درجه اهمیت آن لحاظ نمایند.

ضرورت: امنیت ملی یکی از مهم‌ترین و حیاتی‌ترین بحث‌های موجود در هر کشور است و به‌طور کلی به شیوه‌ی حفاظت از ارزش‌های یک ملت و جلوگیری از آسیب رسیدن به آن ارزش‌ها می‌پردازد. با توجه به امکان تقسیم‌بندی ارزش‌های هر ملت و جامعه‌ای به قسمت‌های مختلف، امنیت ملی را نیز می‌توان به ابعاد مختلفی همچون بعد نظامی امنیت، بعد اقتصادی امنیت و ... تقسیم نمود، اما این موضوع کافی نبوده و می‌بایست اولویت‌بندی آن نیز دقیق باشد و چنانچه اولویت‌های مذکور به‌طور منطقی مشخص نگردند، گروه تصمیم‌گیرندگان (نخبگان سیاسی) با خطای راهبردی مواجه شده و ممکن است پیامدهای غیرقابل جبرانی را نیز به همراه داشته باشد. شاید در نگاه اول بتوان به برخی مسایل اصلی کشور (مانند مشکل اقتصادی که از اصلی‌ترین دغدغه‌های نظام در شرایط کنونی محسوب می‌شود) پی‌برد، اما در خصوص میزان وزن و اولویت سایر ابعاد نمی‌توان به‌طور دقیقی اتفاق نظر داشت لذا ضرورت دارد درجه اهمیت و اولویت این دسته از ابعاد را برابر شاخص‌هایی مشترک مشخص شود تا بدین طریق علاوه بر پرداختن به مساله اصلی کشور از سایر ابعاد مهم دیگر غافل نشده و با اولویت دادن به سیاست‌گذاری‌های کلان کمک شایانی به حل مسایل مهم در نظام جمهوری اسلامی نمود.

اهداف: هدف اصلی پژوهش تعیین اولویت‌های ابعاد امنیت ملی با ارایه روشی براساس برآیند نظرات نخبگان و تصمیم‌گیرندگان سیاسی کشور می‌باشد تا براساس فهم اولویت ابعاد یاد شده بتوانند در تصمیمات اتخاذ شده برای کشور اثرگذار و هدفمند عمل نمایند.

سئوال‌ها و فرضیه: این پژوهش فرضیه‌آزما نیست. سئوال اصلی محققان عبارتست از: نظام اولویت‌بندی ابعاد امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران چگونه است؟ سئوال‌های فرعی نیز عبارتند از: شاخص‌های مورد استفاده در اولویت‌بندی ابعاد امنیت ملی کدامند؟ تاثیر شاخص‌های تهدید در نظام اولویت‌بندی چیست؟

۱. ادبیات و مبانی نظری:

با عنایت به اهمیت تحدید مفاهیم و تبیین نظریه‌ها در پژوهش‌ها، لذا توضیح مفاهیم و نظریه‌های مبنایی در این پژوهش آمده است.

۱- گروه تصمیم‌گیرندگان: این گروه متشکل از نخبگان سیاسی است که در مورد مسئله مورد بررسی دارای علائق و وجوه مشترک بوده و همگی مایل به حل آن می‌باشند. گروه تصمیم‌گیری ممکن است از خبرگان یک سازمان، سازمان‌های مختلف، یک تیم یا اعضای یک پارلمان تشکیل گردند؛ بدان گونه که تصمیم‌گیری آن‌ها معمولاً از طریق رای دادن با استفاده از مقیاس‌های مختلف اندازه‌گیری صورت پذیرد (اصغرپور، ۱۳۹۳: ۹).

۲-۱. بُعد: از حیث لغوی دلالت بر «وجه» و «رویه» دارد (دهخدا، ۱۳۷۷: ۳۴۳۵). و از حیث اصطلاحی به مجموعه مؤلفه‌هایی که سازنده تصویری مشخص از پدیده از منظری معین است، اطلاق می‌گردد. با این تعریف هر بُعد دارای مؤلفه‌ها و هر مؤلفه هم می‌تواند دارای شاخص‌های مرتبط با آن باشد.

۳-۱. امنیت: در گفتمان سلبی، وضعیت مبتنی بر نبود تهدید و یا وجود توانمندی در مدیریت تهدیدات است. در حالی که در گفتمان ایجابی به وضعیت مبتنی بر رضایت‌مندی فهم و تحلیل می‌گردد (افتخاری، ۱۳۹۱: ۱۸-۲۲). در این دیدگاه افزایش قدرت‌مندی سخت نفی نمی‌شود اما اصالت با قدرت نرم است و دولت‌ها تلاش می‌کنند در سایه ایجاد قدرت نرم به ثبات، امنیت و آرامش نائل آیند. با فروپاشی نظام دوقطبی و

ظهور تحولات جدید در ساختار نظام بین‌الملل به‌خصوص پدیده‌های غیرنظامی نظیر توسعه‌ی اقتصادی، تغییرات زیست محیطی، مهاجرت و رشد بی‌سابقه‌ی جمعیت، بیماری‌های جدیدی نظیر ایدز، تروریسم و خشونت‌های قومی و نژادی، نقدهایی جدی بر نگاه سنتی به امنیت وارد شد. به عبارت دیگر، ظهور پدیده‌های جدید و ناتوانی دیدگاه رئالیستی تحلیل آن‌ها، منجر به تجدید نظر در باب مفهوم کلاسیک امنیت شد که تنها در مقوله‌ی نظامی می‌گنجید. فروپاشی شوروی بر اثر دو گروه از دلایل نظامی (رقابت تسلیحاتی) و غیرنظامی (اقتصادی - اجتماعی - سیاسی) مهر تأییدی بر ناکارآمدی نظریات سنتی امنیت در قرن حاضر بود (داداندیش، ۱۳۸۹).

از منظر مکتب کپنهاک، در شرایط جدید، امنیت، مفهوم سنتی خود را از دست داده است، درحالی که در گذشته، امنیت در چارچوب مدل وستفالی و با ابعاد نظامی نگریسته می‌شد، اما در دوران پسا جنگ سرد، دچار دگرذیسی شد. دوره‌ی جدید، شاهد گسترش دامنه‌ی امنیت به ابعاد چندگانه‌ی نظامی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی می‌باشد (Weaver & Buzan, ۱۹۹۸: ۸۵-۸۹).

۴-۱. امنیت ملی: مفهوم امنیت ملی پرکاربردترین مفهوم در مطالعات امنیت است که از اضافه شدن واژه «ملی» به امنیت تشکیل شده است (بختیاری و صالح‌نیا، ۱۳۹۷). امنیت ملی شامل «تعقیب روانی و مادی ایمنی است و اصولاً جزء مسئولیت‌های حکومت‌های ملی است تا از تهدیدات مستقیم ناشی از خارج، نسبت به بقای رژیم‌ها، نظام شهروندی و شیوه زندگی شهروندان خود ممانعت به عمل آورند (قربانپور، ۱۳۹۷).

والتر لیپمن^۱ در مورد امنیت ملی چنین گفته‌است: یک ملت زمانی امن است که در صورت اجتناب از جنگ، در معرض قربانی کردن ارزش‌های خود نباشد و در صورت

^۱Walter Lippmann

ورود به جنگ بتواند با پیروزی در جنگ، ارزش‌های خود را پاس بدارد. امنیت ملی در دو گفتمان سلبی و ایجابی بیان شده‌است. امنیت ملی در گفتمان سلبی به پاسداری از سرزمین، حاکمیت و مردم در مقابل خطرات و تهدیدات دشمنان کشور معطوف است و گفتمان ایجابی ضمن حفظ منافع ملی به دنبال کسب فرصت‌ها برای توسعه و پیشرفت می‌باشد (نویدینیا، ۱۳۸۸).

۱-۵. نظام اولویت‌بندی: راهنمای تصمیم‌گیری‌اند و چارچوب وسیعی را ایجاد می‌کنند که مدیران باید در محدوده آن‌ها تصمیم‌های آتی را اتخاذ کنند و تصمیم‌گیری را تسهیل می‌بخشد (اصغرپور، ۱۳۹۶: ۱۲).

۱-۶. ابعاد امنیت ملی: در ارتباط با ابعاد امنیت ملی دیدگاه‌های متعددی ارائه شده که در جدول شماره یک با اتخاذ رویکردی، تجمیعی نه بعد به عنوان مهم‌ترین ابعاد مدنظر در مطالعات امنیتی آمده است.

جدول شماره ۱ ابعاد نه‌گانه امنیت ملی

ابعاد امنیت ملی	توضیحات
نظامی	به عقیده بوزان تهدیدات نظامی هنوز هم در تفکر امنیتی دارای برتری نظری هستند و تا زمانی که سیاست بین‌المللی با ساختار آنارشی همراه است، اهمیت حیاتی آن‌ها تداوم خواهد داشت؛ اما در عمل و به‌خصوص برای کشورهای بسیار توسعه یافته نظام موجود، میزان اهمیت آن‌ها در مقابله با تهدید سایر جنبه‌ها در حال کاهش است (بوزان، ۱۳۷۸: ۱۵۸-۱۵۹). اندیشمندان روابط بین‌الملل مانند بالدوین معتقدند بر قدرت نظامی بیش از حد تاکید شده و در مورد اهمیت آن اغراق شده است. به اعتقاد وی، اهمیت عناصر غیرنظامی قدرت در گذشته، نادیده انگاشته شده است (Baldwin, ۲۰۱۲: ۱۵).
سیاسی	تهدیدات سیاسی به مشروعیت داخلی واحد سیاسی که عمدتاً به ایدئولوژی‌ها و دیگر اندیشه‌های سازنده و موضوعات تعریف‌کننده‌ی دولت و شناسایی آن از سوی جهان خارج و مشروعیت خارجی، باز می‌گردد. تهدیدهای خارجی لزوماً متوجه حاکمیت نیستند؛ بلکه می‌توانند مشروعیت ایدئولوژیک یعنی ستون داخلی آن‌را نشانه روند (بوزان و همکاران، ۱۳۹۹: ۲۲۰). با وجود آن‌که بعد سیاسی امنیت در هر صورت، مقوله‌ای قرین و وابسته به امنیت ملی است؛ ولی دو رویکرد متفاوت را در تعریف و تبیین آن می‌توان ملاحظه کرد (موحدی و عرف، ۱۳۹۲). امنیت سیاسی به معنای وجود دستگاه سیاسی است که در آن مردم آزادانه و بدون ترس و

<p>وحشت بتوانند مواضع سیاسی و باورهای خود را در چارچوب قوانین موجود بیان نمایند(هاشمیان فرد، ۱۳۹۰: ۲۱۱).</p>	
<p>از سال ۱۹۴۵ میلادی، بعد اقتصادی امنیت جایگاه والایی در دستور کار نظام‌های سیاسی یافته است. از نظر رابرت ماندل امنیت اقتصادی عبارت است از: «میزان حفظ و ارتقای شیوه زندگی مردم یک جامعه از طریق تأمین کالاها و خدمات، وهم از مجرای عملکرد داخلی و هم حضور در بازارهای بین‌المللی.» باری بوزان نیز از امنیت اقتصادی سخن رانده و در سه سطح فردی، گروه‌ها، و طبقات به این موضوع می‌پردازد (بوزان و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۵۱).</p> <p>امنیت اقتصادی از جهتی زیر مجموعه مفهوم جامع‌تری به نام امنیت انسانی است. مطابق گزارش توسعه انسانی، سازمان ملل در سال ۱۹۹۴، ایده امنیت انسانی افراد را به عنوان مرجع امنیت مورد تأکید قرار می‌دهد (Nesadurai, 2010: 9).</p>	اقتصادی
<p>از جمله حوزه‌هایی که تحولات اخیر جهانی موجب شده است تا فرآیندهای تأثیرگذاری و تحول آن به نسبت گذشته دچار دگرگونی بسیار زیاد شود، حوزه فرهنگ است. در محیط امن فرهنگی قابلیت حفظ الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، مذهب، هویت و عرف ملی با شرایط قابل قبولی از تحول محقق می‌شود (بوزان، ۱۳۷۸: ۴۴).</p> <p>امنیت فرهنگی ظرفیت یک جامعه برای حفاظت از ویژگی‌های خاص خود در مقابل تغییر شرایط و تهدیدات مادی و معنوی است. به عبارت دقیق‌تر تعریف امنیت فرهنگی شامل بقای الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، پیوستگی، هویت و آداب و رسوم دینی یا ملی با اجازه دادن به تغییرات قابل قبول است (Forrest, 2004: 2).</p>	فرهنگی
<p>گستره و ژرفای فرسایش محیطی در قالب تخریب محیط زیست، آلودگی بنیادهای زیستی، گرمایش کروی و گسترش انواع بیماری‌های نوپدید و بازپدید، طی چند دهه اخیر، جستارهای اکولوژیکی و محیط‌زیست را از پر کاربردترین واژگان حوزه سیاست، امنیت، بهداشت و معیشت قرار داده است، به گونه‌ای که طی سپهر دانش در این مدت شاهد آفرینش ادبیاتی نو در قالب واژگان و عبارات‌هایی همانند امنیت زیست محیطی، ژئوپولیتیک زیست محیطی و ... می‌باشد (کاویانی‌راد، ۱۳۹۰). بوزان امنیت را صرفاً در محور نظامی خلاصه نمی‌کند و مطالعات امنیتی را به پنج بخش اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، نظامی و زیست محیطی توسعه می‌بخشد (عبداله خانی، ۱۳۹۰: ۳۱-۳۰).</p>	زیست محیطی
<p>عبارت است از: اطمینان خاطر افراد و گروه‌های مختلف اجتماعی نسبت به حفظ موجودیات و هویت خود در برابر تحولات عادی و تحرکات عمدی (افتخاری، ۱۳۹۱: ۴).</p> <p>ویورمی گوید: امنیت اجتماعی به توانایی جامعه برای حفظ ویژگی‌های اساسی خود در برابر شرایط متحول و تهدیدات واقعی یا احتمالی مربوط است. به‌طور خلاصه، این نوع امنیت بر قابلیت حفظ شرایط قابل پذیرش داخلی برای الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، مذهب، هویت ملی و رسوم متکی است (Navidnia, 2006).</p>	اجتماعی
<p>امنیت اخلاقی، قواعدی است که در طول ادواری از زندگی یک جامعه از طریق سائق‌های فطرت انسانی و اندیشه‌های گوناگون آن جامعه به‌وجود می‌آید و به تدریج تبدیل به هنجارهای جامعه و توسط افراد آن جامعه محترم شمرده می‌شود و کم و بیش به اجرا درمی‌آید و تخلف از</p>	اخلاقی

آن‌ها وجدان اکثریت جامعه را متألم و ناراحت می‌کند که مبنایی برای ترویج خوبی‌ها و کاهش بدی است (غلامی، ۱۳۹۱: ۱۸۲).	
بعد علمی امنیت دلالت بر پیشگامی در تولید دانش بومی و کاربردی برای رفع نیازهای اساسی دارد تا بازیگر از وابستگی صرف به دیگر کشورها برای دسترسی به علم، رهایی یابد. ما احتیاج داریم به اینکه از لحاظ علمی پیشرفت کنیم؛ این نیاز قطعی ما است. اگر از لحاظ علمی پیشرفت نکنیم، تهدید دشمنان تمدنی ما و دشمنان فرهنگی و سیاسی ما، تهدید دائمی خواهد بود؛ آن وقتی این تهدید متوقف می‌شود یا خطرش کم می‌شود که ما از لحاظ علمی پیشرفت کنیم (بیانات، ۹۷/۷/۲۵).	علمی
در طول دهه گذشته، شماری از ویژگی‌های عمومی حملاتی که به وسیله رایانه شکل گرفته و به تهدیدهای سایبری معروف شده‌اند، به‌عنوان یکی از بدترین تهدیدهای منافع ملی امروز شناسایی شده است (۱۰۴: ۲۰۱۰ Cavety & et al.). امنیت سایبری را می‌توان به‌طور کلی به عنوان «حفاظت از زیرساخت‌های اطلاعاتی مهم و فرایندها و محتوای آن تعریف کرد» (۲۰۱: Theohary & Rollins, ۲۰۰۹). تبادل اطلاعات در سازمان‌های مختلف موجب گردیده است که دسترسی به اطلاعات در زمره اصلی‌ترین اهداف سرویس‌های اطلاعاتی دشمنان قرار گیرد. هر نوع نشت اطلاعاتی، منشأ تهدید برای نظام است (قربانی و ثقفی: ۱۳۹۹).	سایبری

۱-۲. پیشینه‌شناسی تحقیق

منابع مرتبط با موضوع امنیت، ابعاد امنیت ملی و اولویت‌بندی این ابعاد را می‌توان با

توجه به موضوع محوری آن‌ها به دو دسته تقسیم نمود:

۱-۷-۱. منابعی که به ابعاد امنیت ملی پرداخته‌اند؛ ابعاد و رویکردهای اصلی به امنیت، موضوع محوری این آثار را شکل داده و در مجموع به ۹ بعد و رویکرد پرداخته شده است.

جدول شماره ۲ پیشینه‌شناسی

الگوی تدوین راهبرد امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران	عنوان مطالعه گروهی
شیرزاد برزگر، محسن پورقلی، اکبر جمشیدی، علی اصغر حبیبیان، عبدالمجید عالیقدر، محمد حسن قدرت آبادی، مهدی نظریور	نام نویسنده‌ها
دانشگاه عالی دفاع ملی، دانشکده امنیت ملی، فروردین ۱۳۹۲	آدرس
سوال اصلی: الگوی تدوین راهبرد امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران چیست؟ سؤال‌های فرعی: یک: تمایز الگوی تدوین راهبرد امنیت ملی ج.ا.ا با کشورهای دیگر چیست؟ دو: فرایند الگوی تدوین راهبرد امنیت ملی ج.ا.ا چگونه می‌باشد؟ سه: نهادها، سازمان‌ها و ساختارهای دخیل در الگوی تدوین راهبرد امنیت ملی ج.ا.ا کدامند؟	سؤال و فرضیه تحقیق

<p>چهار: مؤلفه‌ها، ابعاد حوزه‌های الگوی تدوین راهبرد امنیت ملی ج.ا.ا کدامند؟ پنج: ویژگی‌ها و مختصات خاص ج.ا.ا چه نقش و تأثیری در این الگو دارند؟ در ضمن این پژوهش فاقد فرضیه می‌باشد.</p>	
<p>محققین از طریق تحلیل محتوی و مطالعه تطبیقی اسناد مربوط به الگوی تدوین راهبرد امنیت ملی در نهایت ۵۰ گویه را برای پرسشنامه انتخاب و با روش نمونه-گیری هدفمند غیر نسبتی در دسترس، سی نفر به عنوان جامعه نمونه برگزیده و از طریق پرسشنامه و مصاحبه به گویه‌ها پاسخ داده و موضوعات براساس امتیاز داده شده رتبه‌بندی گردیدند. سپس داده‌ای گردآوری شده از طریق روش‌های آماری (توصیفی و استنباطی) تجزیه و تحلیل و آنگاه اولین سازه الگو به دست آمد و با تعیین جایگاه، ترتیب و نظم، تقدم و تأخر، تعامل و ارتباطات بین موضوعات، سازه دوم یعنی فرآیندهای الگو شکل گرفت و با بررسی اسناد بالادستی، نهادهای مؤثر و دخیل الگوی تدوین راهبرد امنیت ملی بدست آمد. در این پژوهش با ارایه الگو مشخص گردید که راهبرد امنیت ملی دارای ابعاد سیاسی، فرهنگی اجتماعی، اقتصادی، دفاعی امنیتی، علمی- فناوری، زیست محیطی می‌باشد.</p>	<p>نتایج تحقیق</p>
<p>پرداختن محققین به سایر ابعاد امنیت ملی و دیدگاه موسع به امنیت ملی با پژوهش محقق هماهنگ بوده لیکن آن‌ها در این مطالعه گروهی اشاره‌ای به اولویت بندی ابعاد ننموده‌اند.</p>	<p>وجوه افتراق و اشتراک با موضوع پژوهش</p>
<p>تعیین اولویت برای عواملی که امنیت ملی کشور را به خطر می‌اندازند.</p>	<p>عنوان پروژه</p>
<p>فضل اله فداکار</p>	<p>نام نویسنده‌ها</p>
<p>دفتر مطالعات و پژوهش‌های استراتژیک دانشگاه عالی دفاع ملی، فاقد سال تولید</p>	<p>آدرس</p>
<p>عواملی که اثرگذار بر امنیت ملی کشور کدامند؟ پژوهش صورت گرفته فاقد فرضیه بود.</p>	<p>سؤال و فرضیه تحقیق</p>
<p>در حال حاضر عواملی که اثرگذار بر امنیت ملی کشور می‌باشند را می‌توان به این شرح دسته‌بندی کرد: الف- عامل سیاسی ب- اقتصادی پ- فرهنگ سیاسی ت- فرهنگ و اقتصاد ث- فرهنگ و اجتماع ج- نابرابری اجتماعی چ- محیط زیست در نتیجه توسعه فرهنگی ره‌آوردی خردمندانه از سوی دولت برای جوامع است تا مردم در سایه آزادی اندیشه، بتوانند به رشد آگاهی علمی و هنری، رسیدن به قله‌های رفیع عزت و افتخار و در نهایت نیز به استقلال فرهنگی و اقتصادی و سیاسی دست یابند. در مجموع محقق به این نتیجه رسیده که فقدان بستر فکری و نگرش مناسب و تفکر علمی، علت اساسی به خطر انداختن امنیت ملی کشور می‌باشد.</p>	<p>نتایج تحقیق</p>
<p>محقق در این پژوهش به برخی از ابعاد امنیت ملی مانند، بعد فرهنگی و اقتصادی، محیط زیست اشاره نموده اما سایر عوامل اثرگذار را در تحقیق خود ندیده است مانند: بعد نظامی و سایبری امنیت و در نهایت هیچ گونه اولویت بندی نیز در پژوهش خود اتخاذ ننموده است.</p>	<p>وجوه افتراق و اشتراک با موضوع پژوهش</p>
<p>ابعاد امنیت در قرآن</p>	<p>عنوان مقاله</p>
<p>بهرام اخوان کاظمی</p>	<p>نام نویسنده‌ها</p>

<p>خوان کاظمی، بهرام (۱۳۸۶) امنیت و ابعاد آن در قرآن، فصلنامه علمی فقه و اصول، دوره ۳۹، شماره ۱، شماره پیاپی ۷۵، ۱۹-۳۵ قابل دسترس در: https://jfiqh.um.ac.ir/article_35515.html</p>	آدرس
فاقد فرضیه می‌باشد.	سؤال و فرضیه تحقیق
<p>نوشتار حاضر، مطالعه‌ای اکتشافی در دستیابی به مفهوم، ابعاد و انواع امنیت بر مبنای قرآن کریم است و می‌کوشد موضوع را براساس شواهد قرآنی و از منظرهای معنوی، فردی و اجتماعی، سیاسی و نظامی، اقتصادی، و حقوقی و قضایی، تنویر، تفصیل و نشان دهد که این کتاب آسمانی دارای دیدگاه مدرن و امروزی دربارۀ مفهوم متحول و پیچیده امنیت است؛ از سویی ایمان و امنیت معنوی، سرچشمه و مبنای اصلی کلیه ابعاد امنیت است و از سویی دیگر میان این ابعاد پیوند و توازن عمیقی برقرار است، ضمن آن‌که هرگونه امنیتی و در هر بعد از ابعاد آن، در نهایت در ایمان و اعتقادات معنوی و الهی ریشه دارد و هرگونه ناامنی در هر عرصه‌ای، سرانجام ریشه‌اش به بی‌ایمانی و صفات متقابل ایمان مانند شرک، کفر، ظلم، استکبار و از این قبیل برمی‌گردد. مومن و صفات ایمانی نیز اصلی‌ترین خاستگاه صدور کنش‌های امنیت‌زاست و می‌توان در استنتاجی نهایی گفت: بسترسازی حیات معنوی پاک و نیک برای تربیت و تذهیب افراد، در حوزه رفتارهای فردی و اجتماعی و نیز دورکردن افراد جامعه از حیات سیئه و غیر ایمانی، اصلی‌ترین ساز و کار تأمین امنیت در نظام اسلامی است.</p>	نتایج تحقیق
<p>در مقاله حاضر نویسنده به امنیت معنوی، امنیت فردی و اجتماعی، امنیت سیاسی و نظامی، امنیت اقتصادی، امنیت حقوقی یا قضایی پرداخته اما به اولویت‌بندی آن اشاره‌ای ننموده است.</p>	وجوه افتراق و اشتراک با موضوع پژوهش
امنیت؛ ابعاد و سازوکارهای تأمین آن در روایات	عنوان مقاله
اخوان کاظمی، بهرام	نام نویسنده‌ها
<p>اخوان کاظمی، بهرام (۱۳۸۹) امنیت؛ ابعاد و سازوکارهای تأمین آن در روایات- حکومت اسلامی سال پانزدهم، شماره ۲ پیاپی (۵۶)، ۶۱-۳۹ قابل دسترس در: http://ensani.ir/fa/article/</p>	آدرس
فاقد فرضیه می‌باشد.	سؤال و فرضیه تحقیق
<p>در این نوشتار، موضوع امنیت براساس شواهد روایی و از منظرهای معنوی، فردی و اجتماعی، سیاسی و نظامی، اقتصادی و حقوقی و قضایی، تشریح و تدوین گشته است. در این راستا نگرش روایات اسلامی دربارۀ مفهوم متحول و پیچیده امنیت و نیز نقش ایمان و امنیت معنوی، به‌عنوان سرچشمه و مبنای اصلی کلیه ابعاد امنیت بررسی شده است که معلوم می‌گردد بین این ابعاد، هم پیوندی و توازن عمیقی برقرار است. هرگونه ناامنی در هر عرصه‌ای، ریشه‌اش به بی‌ایمانی و صفات متقابل ایمان؛ مانند شرک، کفر، ظلم، استکبار و ... برمی‌گردد و حال آن‌که مؤمن و صفات ایمانی، اصلی‌ترین خاستگاه صدور کنش‌های امنیت‌زا می‌باشد؛ از آن رو که بسترسازی حیات معنوی طیبه و حسنه برای تربیت و تذهیب افراد در حوزه رفتارهای فردی و اجتماعی و فاصله گرفتن آن‌ها از حیات سیئه و غیر ایمانی، اصلی</p>	نتایج تحقیق

تربین سازوکار تامین امنیت در روایات اسلامی است.	
در مقاله حاضر نویسنده به امنیت معنوی، امنیت فردی و اجتماعی، امنیت نظامی، امنیت اقتصادی، امنیت حقوقی یا قضایی پرداخته اما به اولویت بندی آن اشاره ای ننموده است.	وجوه افتراق و اشتراک با موضوع پژوهش
بررسی نظری مفهوم امنیت ملی و ابعاد مختلف آن	عنوان مقاله
علی صالح نیا	نام نویسنده ها
صالح نیا، علی (۱۳۹۵) بررسی نظری مفهوم امنیت ملی و ابعاد مختلف آن، همایش: کنگره پیشگامان پیشرفت، دوره دهم برگزار، ۳۹۸۵-۳۹۸۷. قابل دسترسی در: https://www.sid.ir/paper/866273/fa	آدرس
--	سؤال و فرضیه تحقیق
امنیت ملی یکی از مهم ترین و حیاتی ترین بحث های موجود در هر کشور است که به طور کلی به شیوه حفاظت از ارزش های یک ملت و جلوگیری از آسیب رسیدن به آن ارزش ها بحث می کند. با توجه به این که می توان ارزش های هر ملت و جامعه ای را به قسمت های مختلفی تقسیم کرد، امنیت ملی نیز به شاخه های مختلفی همچون امنیت نظامی، امنیت اقتصادی، امنیت نرم افزاری و امنیت محیطی تقسیم می شود که لازم است با توجه به این تقسیم بندی ها و اولویت بندی ارزش ها، به سیاست گذاری امنیت ملی پرداخت. نکته مهم دیگر برای سیاست گذاران و پژوهشگران این حوزه لزوم توجه بومی به این مطالعات است چراکه ارزش های هر ملت متناسب با اهداف و آرمان های خاص خود تعریف می شود پس بنابراین نه تنها در عمل، که در چهارچوب نظری نیز پرداختن به آرای بومی بسیار ضروری و لازم است.	نتایج تحقیق
نویسنده امنیت نظامی، امنیت نرم افزاری، امنیت اقتصادی، امنیت محیطی را تشریح نموده اما به اولویت بندی آن اشاره ای ننموده است.	وجوه افتراق و اشتراک با موضوع پژوهش

۲-۷-۱. منابعی که به اولویت / اهمیت ابعاد امنیت ملی اشاره دارند؛ در این آثار یک یا چند بعد که دارای اهمیت بیشتر بوده برجسته شده اند و تهدیدات آن بعد پرداخته شده است.

ادامه جدول شماره ۲ پیشینه شناسی

عنوان رساله	طرح راهبرد پیشگیری و مقابله با تهدیدات فرانو بر امنیت ملی
نام نویسنده ها	محمد رستمی
آدرس	دانشگاه عالی دفاع ملی، دانشکده امنیت ملی، آذر ۱۴۰۱
سؤال و فرضیه تحقیق	سؤال اصلی: طرح راهبردی پیشگیری و مقابله جمهوری اسلامی ایران در برابر تهدیدات فرانو چیست؟ سؤال های فرعی: یک: مبانی و اصول تهدیدات فرانو چیست؟ دو: ارکان جهت ساز پیشگیری و مقابله با تهدیدات فرانو مؤثر بر امنیت ملی ج.ا.ا. چیست؟ سه: محیط داخلی و خارجی جمهوری اسلامی ایران در برابر تهدیدات فرانو چیست؟

چهار راهبردها و راهکارهای پیشگیری و مقابله با تهدیدات فرانو کدامند؟ تحقیق فاقد فرضیه است.	
هدف این پژوهش ارائه طرح راهبردی پیشگیری و مقابله جمهوری اسلامی ایران با تهدیدات فرانو است، جهت نیل به این هدف با شناخت مفهوم پیشگیری و مقابله با تهدیدات در اسناد بالادستی، تدابیر، فرامین امامین انقلاب و شناخت محیط راهبردی، ۱۷۴ شاخص استخراج شده است. روش شناسی این پژوهش ترکیبی و از نوع توصیفی-تحلیلی با اتکا به منابع کتابخانه‌ای و رجوع به خبرگان با ابزارهای پرسشنامه و مصاحبه است و در نهایت با استفاده از تکنیک SWOT شش راهبرد شناسایی و اولویت‌بندی شدند. اولویت اول راهبرد پیشگیری، افزایش توان بازدارندگی و ترویج گفت‌وگو فرهنگ نظام از طریق تمسک به اسلام ناب، اقتدار فرماندهی معظم کل قوا (مد ظله العالی) در خنثی‌سازی ترندهای دشمنان بسیج مردمی استبرای پیشگیری و مقابله با تهدیدات فرانو با ابزار بازدارندگی در پنج حوزه اساسی «تقویت بسیج مردمی»، «افزایش خودکفایی»، «تقویت توان موشکی»، «تقویت توان دفاع سایبری و» «تقویت جبه مقاومت» می‌توان از کشور و نظام در برابر سلطه‌گران جهانی محافظت نمود.	نتایج تحقیق
نویسنده ابعاد امنیت نظامی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی و ... نپرداخته اما به نوعی به مؤلفه‌های مرتبط با آن‌ها پرداخته است و در نهایت به اولویت‌بندی آن نیز اشاره‌ای ننموده است.	وجوه افتراق و اشتراک با موضوع پژوهش
اولویت‌بندی تهدیدات جمهوری اسلامی ایران با روش تحلیل سلسله مراتبی (AHP)	عنوان مقاله
حسین بختیاری، علی صالح نیا	نام نویسنده‌ها
صالح نیا، علی و بختیاری، حسین (۱۳۹۷) اولویت بندی تهدیدات جمهوری اسلامی ایران با روش تحلیل سلسله مراتبی (AHP)، مطالعات راهبردی سیاست گذاری عمومی (مطالعات راهبردی جهانی شدن)، دوره هشتم، شماره ۳۷، ۲۶۴-۲۶۶. قابل دسترسی در: https://www.sid.ir/paper/229881/fa	آدرس
فاقد فرضیه می‌باشد.	سؤال و فرضیه تحقیق
جمهوری اسلامی ایران، به‌عنوان کشوری با موقعیت راهبردی، در دنیای معاصر همواره در معرض انبوهی از تهدیدات در سطوح فروملی، ملی و فراملی است. آنچه بیش از هر چیز دیگر برای تأمین امنیت ملی کشور لازم به‌نظر می‌رسد توجه ویژه به شناسایی و احصای تهدیدات امنیت ملی کشور و تلاش در جهت مقابله با این تهدیدات است و با توجه به محدودیت زمان و منابع مالی و انسانی برای مقابله با این تهدیدات، اولویت‌بندی دقیق تهدیدات اهمیت دارد. در این مقاله، ابتدا تهدیدات پیرامونی جمهوری اسلامی در ابعاد مختلف نظامی اطلاعاتی، سیاسی فرهنگی، اقتصادی و محیطی احصا و دسته‌بندی شده و سپس، با استفاده از روش تحلیل سلسله مراتبی (AHP) وزن و اهمیت هرکدام از این تهدیدات مبتنی بر نظرات خبرگان مشخص شده است تا برای مقابله با بحران‌ها و تهدیدات امنیت ملی کشور در تخصیص صحیح زمان و منابع به سیاست‌گذاران امنیت ملی فایده داشته باشد. نتایج آن؛ حاکی از اولویت معیار نظامی اطلاعاتی در سطح معیارها و همچنین اولویت بالای	نتایج تحقیق

جاسوسی و نفوذ اطلاعاتی در سطح گزینه‌ها است.	
صرفاً از منظر عمومی به تقسیم‌بندی ابعاد امنیت و یا بیان اهمیت آن‌ها پرداخت شده و لذا مشاهده می‌شود برخی از ابعاد- مانند بعد سایبری، علمی و اخلاقی با وجود اهمیت بالای آن‌ها در اولویت‌بندی لحاظ نشده است. در این میان مقاله بختیاری و صالح نیا از حیث روش قابل توجه است. نامبردگان با روش AHP یا مقایسه زوجی ۲۸ مورد تهدید را برای اولویت‌بندی مد نظر قرار داده‌اند که با توجه به گذشت زمان و تغییر شکل تهدیدات این پژوهش در زمان حاضر فاقد کارایی لازم می‌باشد.	وجوه افتراق و اشتراک با موضوع پژوهش
شناسایی و اولویت‌بندی نوع تهدیدات در صحنه جنگ‌های آینده با استفاده از رویکرد ترکیبی (AHP, TOPSIS)	عنوان مقاله
علی طاهری هشی، حبیب اله دهقان، علیرضا نادری	نام نویسنده‌ها
طاهری هشی، علی و دهقان، حبیب اله و نادری، علیرضا (۱۳۹۷) شناسایی و اولویت‌بندی نوع تهدیدات در صحنه جنگ‌های آینده با استفاده از رویکرد ترکیبی (AHP, TOPSIS)، آینده‌پژوهی دفاعی، شماره ۹، ۱۴۳. قابل دسترسی در: http://ensani.ir/fa/article شناسایی و اولویت‌بندی نوع تهدیدات در صحنه جنگ‌های آینده با استفاده از رویکرد ترکیبی/	آدرس
فاقد فرضیه می‌باشد.	سؤال و فرضیه تحقیق
<p>هدف مطالعه؛ شناسایی و اولویت‌بندی نوع تهدیدات در صحنه جنگ‌های آینده می‌باشد. بدین منظور با بررسی ادبیات تحقیق و مطالعات پیشین، به‌طور کلی ۱۴ عامل اولیه مربوط به نوع تهدیدات شناسایی گردید. جهت تأیید عوامل شناسایی شده ۲۴۱ فقره پرسشنامه بین صاحب‌نظران و خبرگان توزیع و در نهایت تعداد ۲۳۰ پرسشنامه جمع‌آوری گردید. سپس به بررسی پایایی پرسشنامه به روش آزمون آلفای کرونباخ و روایی محتوایی به شکل کیفی و کمی با استفاده از دو ضریب نسبی روایی محتوا و شاخص روایی محتوا پرداخته شد که براساس نتایج، پایایی و روایی پرسشنامه (گویه-ها) تأیید شد. به‌منظور غربال نمودن عوامل کلیدی اولیه، به بررسی روایی صوری گویه‌های پرسشنامه پرداخته شد که در مجموع ۸ عامل به عنوان عوامل مهم‌تر و نهایی انتخاب گردید. در ادامه نیز با استفاده از روش تحلیل عاملی اکتشافی، عوامل شناسایی شده به دو گروه نوع و ابزار دسته‌بندی گردیدند. در مرحله بعدی پرسشنامه مقایسات زوجی (فازی) طراحی و بین خبرگان توزیع که در نهایت تعداد ۱۵ پرسشنامه تکمیل شده گردآوری گردید. سپس، اولویت‌بندی عوامل مربوط به تهدیدات با دو روش AHP فازی و تاپسیس صورت پذیرفته است. در انتها نتایج فضای مجازی و جنگ نیابتی و هوش مصنوعی در تسلیحات به ترتیب در اولویت قرار گرفت که به همراه ارائه پیشنهادها کاربردی برای جامعه موردمطالعه ارائه گردید.</p>	نتایج تحقیق
این پژوهش در خصوص اولویت‌بندی تهدیدات در حوزه‌های تهدیدات نظام اطلاعاتی، اقتصادی، فرهنگی سیاسی، تهدیدات منابع محیطی صورت گرفته و ارتباطی با ابعاد امنیت ملی ندارد. اما روش مناسبی برای تعیین اولویت‌بندی می‌باشد.	وجوه افتراق و اشتراک با موضوع پژوهش

۳-۷-۱. نقاط افتراق پیشینه‌ها با موضوع پژوهش:

نویسندگان در این آثار، صرفاً از منظر عمومی به تقسیم‌بندی ابعاد امنیت و یا بیان اهمیت آن‌ها پرداخت‌اند و لذا مشاهده می‌شود برخی از ابعاد مانند بعد سایبری و یا علمی به‌صورت روش‌مند مدنظر نبوده‌اند. در این میان مقاله بختیاری و صالح نیا از حیث روش قابل توجه است. نامبردگان با روش AHP یا مقایسه زوجی ۲۸ مورد تهدید را برای اولویت‌بندی مدنظر قرار داده‌اند، اما در مقاله حاضر روشی متفاوت و کارآمد براساس تصمیم‌گیری جمعی پیشنهاد و ابعاد امنیت ملی با توجه به اتفاقات و شرایط موجود بررسی و ارایه شده است. بنابراین با دقت در مطالعات و پژوهش‌های صورت گرفته، تمایز پژوهش حاضر با سایر آثار مشخص خواهد شد؛ بدین صورت که از حیث موضوعی، این مقاله از سایر منابع موجود متمایز بوده و به‌طور مشخص بحث اولویت‌بندی ابعاد امنیت ملی را براساس شاخص‌ها و معیارهای مشترک در دستور کار داده است.

۴-۷-۱. نقاط مغفول در پژوهش‌های پیشین:

در پژوهش‌های پیشین هیچکدام از محققین به اولویت‌بندی ابعاد امنیت ملی به وسعت ابعاد تعریف شده در پژوهش حاضر (ابعاد نه‌گانه) نپرداخته و صرفاً صالح‌نیا و بختیاری در پژوهش اولویت‌بندی تهدیدات جمهوری اسلامی ایران با روش تحلیل سلسله‌مراتبی نسبت به اولویت‌بندی تهدیدات در چهار بعد نظامی، اقتصادی، فرهنگی و منابع محیطی پرداخته‌اند.

۵-۷-۱. نوآوری این پژوهش:

در پژوهش حاضر اولین بار محقق، اولویت‌بندی نه بعد از ابعاد امنیت ملی با روش تصمیم‌گیری‌های چند معیاره بُردا را ارایه نموده است و این روش می‌تواند مبنایی برای تصمیم‌گیری‌های گروهی در اولویت‌بندی ابعاد امنیت ملی قرار گیرد.

۲. روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر هدف، پژوهشی کاربردی و از نظر گردآوری داده‌ها، توصیفی-پیمایشی به حساب می‌آید. روش انتخاب شده در این پژوهش براساس روش بُردا، یکی از روش‌های تصمیم‌گیری گروهی و چند شاخصه‌ای براساس قضاوت خبرگان به منظور ساختاردهی به اطلاعات و کسب بهترین تصمیم می‌باشد.

۱-۲. روش/ روش‌ها و ابزار/ابزارهای گردآوری اطلاعات و داده‌ها:

روش گردآوری داده‌ها از دو طریق صورت می‌گیرد: الف- روش میدانی که ابزارهای گردآوری آن مصاحبه و پرسش‌نامه می‌باشد. ب- روش کتابخانه‌ای که ابزارهای آن کتب، مقالات و سایت‌های اینترنتی می‌باشد.

۲-۲. جامعه آماری تحقیق (ویژگی‌ها و حجم):

یکی از اقدامات مهم در تحقیقات علمی تعیین حدود جمعیت است. به‌طور کلی دو مجموعه عوامل در تعریف و تعیین حدود جمعیت وارد می‌شود: مجموعه اول از مقتضیات مساله ناشی می‌شود، زیرا پاسخگویی به هر مساله معین، انتخاب یک جمعیت مناسب و مربوط به آن را ایجاد می‌کند. مجموعه دوم از محدودیت‌های عملی ناشی می‌شود؛ زیرا دامنه شمول تحقیق متأثر از امکانات در اختیار محقق است (سرای، ۱۳۸۸: ۵۸).

با توجه به موضوع پژوهش، مقتضیات مسئله ایجاد نمود که جامعه آماری کسانی باشند که در حوزه مسایل امنیت و سیاسی دارای شناخت و آگاهی باشند لذا جمعیت این تحقیق براساس مشاوره با اساتید دانشگاهی و خبرگان حوزه امنیتی عبارتند از: فارغ-التحصیلان و دانشجویان گرایش‌های مختلف رشته امنیت ملی، به‌ویژه مطالعات امنیت ملی و علوم سیاسی.

۲-۳. روش نمونه‌گیری و حجم نمونه

به دلیل این‌که جامعه آماری مدنظر ۲۴ نفر می‌باشد و این تعداد زیر ۱۰۰ نفر است بنابراین تمام شمار معرفی می‌شود و نیازی به نمونه‌گیری و حجم نمونه نمی‌باشد.

۲-۴. فنون تجزیه و تحلیل داده‌ها (روش بُردا)

در این پژوهش از روش تصمیمات چند شاخصه گروهی با استفاده از مقیاس رتبه‌ای (روش بُردا) با فرض توافق گروه تصمیم‌گیرنده (نخبگان حوزه امنیت ملی) برای شاخص‌های مشترک استفاده می‌شود. در ابتدا گزینه‌های موجود از مسئله مورد نظر را به ازای هر یک از شاخص‌ها رتبه‌بندی نموده و آنگاه تجزیه و تحلیل مسئله برای نگاشت آن به صورت گروهی طی مراحل صورت می‌گیرد. در واقع، این روش به افراد تصمیم‌گیرنده این امکان را می‌دهد که با توجه به متغیرها و معیارهای مختلف، به بهترین نحو تصمیم‌گیری به صورت گیرد. این روش می‌تواند در کارهای مهم مانند: تنظیم بودجه‌ی سالانه‌ی کشور یا اولویت‌بندی امور کلان دولتی و حتی در اخذ تصمیم‌های حیاتی و مهم به سیاست‌گذاران و تصمیم‌سازان حوزه امنیت ملی کمک شایانی نماید.

برای کاربست این روش گام‌های اجرایی زیر برداشته شده است:

گام اول: تعیین شاخص‌ها:

شاخص‌های ذیل که در تمامی سطوح و ابعاد امنیت ملی تاثیرگذار می‌باشد مبتنی بر نظر خبرگان حوزه امنیت ملی، اساتید حوزه علوم سیاسی و دانشجویان مقطع دکتری در حوزه امنیت ملی و برابر مطالعات اسنادی موجود (کتابخانه‌ای، اینترنت، مقالات موجود) احصاء گردیده است (شاخص‌های مشترک دیگر نیز با توافق جمع خبرگان می‌تواند در دستور کار قرار گیرد و تنها محدود به شاخص‌های شناسایی شده توسط محقق نمی‌گردد):

جدول شماره (۳) شاخص‌های اولویت‌بندی ابعاد امنیت ملی

ردیف	نوع شاخص	مشخصه و نحوه تاثیر شاخص بر ابعاد امنیت ملی کشور
۱	شاخص اهمیت موضوعی	اهمیت ابعادی که در ارتباط با منافع حیاتی ما است به چه میزان می‌باشد؟
۲	شاخص فوریت زمانی	کدام یک از بعد امنیت در حال حاضر از نظر زمان از اهمیت بیشتر برای پرداختن به آن برخوردار است؟
۳	شاخص اهمیت اجتماعی	نگرش عمومی جامعه در شرایط کنونی بیشتر متمایل به کدام بعد امنیت بوده و دارای متقاضی آن بیشتری است؟
۴	شاخص اهمیت حل المسائلی	کدام یک از ابعاد نه‌گانه امنیت در شرایط حال حاضر می‌تواند در حل و فصل مسائل راهبردی کشور بیشتر موثر واقع شده و مسائل پیش روی بیشتری را حل و فصل نمایند؟
۵	شاخص اهمیت آینده نگرانه	کدام بعد از ابعاد امنیت ملی بیشتر در ارتباط با آینده نظام جمهوری اسلامی است و برای آینده ما مساله‌ساز یا مهم می‌باشد؟
۶	شاخص اهمیت اسنادی	کدام بعد از ابعاد امنیت ملی از حیث اسناد ملی و راهبردی کشور بر دیگر

		ابعاد اولویت داده شده است؟
۷	شاخص اولویت کاربردی	کدام بعد از امنیت با الگوی ایرانی اسلامی پیشرفت بر مبنا تعریف شده آن در ایران، ارتباط وثیق‌تری دارد؟
۸	شاخص اولویت منفی حوزه خارجی	کدام بعد از ابعاد امنیت ملی برای اقدام از سوی دشمنان و رقبا مدنظر خواهد بود؟
۹	شاخص اولویت مثبت خارجی	کدام بعد از ابعاد امنیت ملی مزیت نسبی ما در روابط خارجی است و می‌تواند نقش موثرتری در تامین منافع داشته باشد؟
۱۰	شاخص اولویت مثبت حوزه داخلی	کدام بعد از ابعاد امنیت ملی از مزیت بیشتری در برقراری امنیت در سطح داخلی کشور ما برخوردار می‌باشد؟
۱۱	شاخص اولویت منفی حوزه داخلی	کدام بعد از ابعاد امنیت ملی برای اقدام از سوی گروهک‌های تروریست و معاند داخلی مدنظر خواهد بود؟

گام دوم: تعدادی خبره براساس تعدادی شاخص به ابعاد مدنظر به‌طور مستقل از عدد یک تا عدد نه و به تعداد ابعاد (نه‌گانه) امتیاز می‌دهند. در این مرحله امتیاز یک به معنای اولویت اول و امتیاز نه به معنای آخرین اولویت بر طبق شاخص معرفی شده می‌باشد. برای آنکه بتوان نتیجه را کیفی به‌دست آورد و همچنین روش را در قالب ماتریس گام به گام به تصویر کشید جامعه آماری از شش تیم چهار نفره خبره تشکیل می‌شود (یعنی $k=6$) البته می‌توان به‌صورت انفرادی نیز تصمیم‌گیری را به هر تعداد که لازم بود از بین خبرگان انجام و در دستور کار قرار داد. تمامی بیست و چهار خبره از بین دانشجویان و فارغ‌التحصیلان دوره دکتری امنیت ملی (شاخه مطالعات امنیت ملی) انتخاب شده و اغلب آنان از مسئولین سازمان‌های بخش کشوری و لشکری می‌باشند و سال‌ها در حوزه‌ی سیاست‌گذاری بصورت تجربی و تئوری فعالیت مستمر داشته، به همین دلیل داده‌ها کیفی بوده و می‌تواند به نتایج مورد انتظار تا حد قابل قبولی دست یافت. ماتریسی که در اختیار تیم خبرگان بر- اساس شاخص‌های معرفی شده قرار می‌گیرد به شرح شکل زیر می‌باشد (هر تیم مسئول تکمیل یک ماتریس می‌باشد) لذا به تعداد تیم خبرگان به‌صورت گروهی، ماتریس اشاره شده تهیه و مبنای آغاز پژوهش قرار خواهد گرفت:

شاخص
ابعاد

اولویت منفی داخلی	اولویت مثبت داخلی	اولویت مثبت خارجی	اولویت منفی خارجی	اهمیت کاربردی	اهمیت اسنادی	اهمیت آینده-نگرانه	اهمیت حل المسائلی	اهمیت اجتماعی	فوریت زمانی	اهمیت موضوعی
-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	---------------	--------------	--------------------	-------------------	---------------	-------------	--------------

بعد سیاسی																			
بعد نظامی																			
بعد اقتصادی																			
بعد فرهنگی																			
بعد اخلاقی																			
بعد سایر																			
بعد زیست محیطی																			
بعد اجتماعی																			
بعد علمی																			

شکل شماره (۱): ماتریس ارزیابی شده به خبرگان

درنهایت، نظرات اخذ شده از خبرگان با توجه به ماتریس اشاره شده در بالا به شرح زیر می باشد:

(نظر تیم اول)

۱	۲	۷	۲	۵	۶	۴	۱	۱	۹	۳
۲	۳	۹	۱	۶	۵	۲	۳	۳	۸	۴
۴	۱	۱	۳	۳	۷	۱	۲	۲	۱	۵
۷	۴	۴	۴	۷	۳	۳	۵	۵	۲	۲
۶	۵	۸	۷	۴	۸	۶	۸	۸	۶	۹
۸	۸	۱	۸	۸	۲	۴	۷	۷	۳	۱
۹	۹	۲	۶	۹	۱	۸	۶	۶	۴	۸
۵	۷	۵	۵	۱	۴	۷	۴	۴	۵	۷
۳	۶	۳	۹	۲	۹	۵	۹	۹	۷	۶

(نظر تیم دوم)

۲	۲	۳	۳	۴	۱	۷	۶	۱	۶	۱
۳	۳	۴	۲	۳	۲	۶	۵	۶	۴	۴
۱	۱	۱	۱	۲	۳	۲	۱	۷	۹	۲
۵	۴	۲	۴	۱	۴	۱	۲	۵	۱	۳
۶	۹	۵	۹	۵	۹	۸	۸	۲	۷	۵
۷	۸	۶	۵	۷	۶	۴	۳	۸	۲	۷
۸	۵	۷	۸	۶	۸	۳	۴	۹	۳	۶
۹	۶	۹	۷	۹	۵	۵	۷	۳	۵	۸
۴	۷	۸	۶	۸	۷	۹	۹	۴	۸	۹

(نظر تیم سوم)

۱	۲	۸	۸	۲	۴	۳	۷	۲	۵	۱
۳	۴	۳	۱	۹	۶	۴	۳	۴	۳	۳
۴	۱	۲	۲	۱	۱	۲	۱	۵	۹	۲
۲	۶	۴	۶	۶	۵	۵	۶	۶	۱	۶
۷	۸	۷	۹	۸	۲	۹	۹	۸	۸	۴
۶	۹	۵	۳	۵	۸	۷	۸	۷	۴	۷
۹	۷	۶	۵	۷	۷	۸	۴	۹	۲	۹
۸	۳	۹	۷	۳	۳	۱	۵	۱	۷	۵
۵	۵	۱	۴	۴	۹	۶	۲	۳	۶	۸

(نظر تیم چهارم)

۱	۳	۹	۹	۳	۳	۵	۶	۱	۶	۱
۴	۴	۳	۲	۹	۵	۴	۵	۳	۴	۲
۲	۱	۱	۱	۲	۱	۲	۱	۶	۹	۳
۶	۶	۶	۶	۷	۴	۳	۴	۴	۱	۶
۹	۹	۷	۸	۸	۷	۹	۹	۹	۸	۴
۸	۸	۵	۴	۶	۹	۶	۷	۷	۳	۷
۷	۷	۴	۵	۵	۸	۷	۲	۸	۲	۸
۳	۲	۸	۷	۱	۲	۱	۸	۲	۷	۵
۵	۵	۲	۳	۴	۹	۸	۳	۵	۵	۹

(نظر تیم پنجم)

۳	۹	۸	۸	۸	۸	۱	۹	۱	۲	۹
۴	۳	۷	۳	۳	۳	۲	۳	۲	۱	۲
۲	۱	۱	۱	۲	۲	۹	۱	۹	۸	۳
۱	۲	۲	۲	۱	۱	۸	۲	۸	۷	۱
۹	۸	۹	۹	۹	۹	۷	۸	۷	۹	۸
۶	۵	۳	۷	۷	۴	۳	۷	۴	۶	۴
۵	۴	۴	۶	۶	۷	۴	۴	۵	۵	۵
۷	۶	۵	۴	۴	۶	۵	۵	۳	۴	۶
۸	۷	۶	۵	۵	۵	۶	۶	۶	۳	۷

(نظر تیم ششم)

۱	۴	۹	۸	۱	۲	۱	۶	۱	۵	۱
۳	۲	۲	۲	۸	۵	۵	۴	۳	۳	۲
۵	۱	۱	۱	۲	۱	۳	۱	۶	۹	۳
۶	۶	۶	۷	۹	۳	۲	۵	۴	۲	۵
۹	۸	۸	۹	۷	۶	۹	۹	۸	۸	۴
۷	۹	۵	۴	۵	۷	۶	۸	۷	۴	۶
۸	۷	۴	۵	۶	۸	۷	۲	۹	۱	۷
۲	۳	۷	۶	۳	۴	۱	۷	۲	۷	۸
۴	۵	۳	۳	۴	۹	۸	۳	۵	۶	۹

گام سوم: نتایج رتبه بندی کلیه K تیم تصمیم گیرنده، به ازای هر شاخص J ام، به صورت ماتریس R_J در ذیل تنظیم می گردد. بنابراین، n ماتریس به صورت فوق، به ازای n شاخص مفروض خواهد بود. ماتریس R_J به شرح زیر می باشد:

$$R_{J=1,2,\dots,n} = \begin{matrix} A_1 \\ \vdots \\ A_i \\ \vdots \\ A_m \end{matrix} \begin{bmatrix} r^1_{1,j} & r^p_{1,j} & r^k_{1,j} \\ \vdots & \vdots & \vdots \\ r^1_{i,j} & r^p_{i,j} & r^k_{i,j} \\ \vdots & \vdots & \vdots \\ r^1_{m,j} & r^p_{m,j} & r^k_{m,j} \end{bmatrix}$$

بر اساس ماتریس بالا $R1, R2, \dots, R11$ تهیه می‌گردد یعنی این‌که نظرات خبرگان را برای شاخص اول در یک ماتریس و برای شاخص دوم در یک ماتریس دیگر و در نهایت برای شاخص یازدهم در یک ماتریس تجميع خواهد شد که شکل آن به شرح زیر می‌باشد.

خبره
شاخص

خبره	شاخص					
	یکم	دوم	سوم	چهارم	پنجم	ششم
۱	۲	۱	۱	۱	۳	
۲	۳	۴	۳	۳	۴	
۴	۱	۲	۴	۵	۲	
۷	۵	۶	۲	۶	۱	
۶	۶	۹	۷	۹	۹	
۸	۷	۸	۶	۷	۶	
۹	۸	۷	۹	۸	۵	
۵	۹	۳	۸	۲	۷	
۳	۴	۵	۵	۴	۸	

R1

خبره	شاخص					
	یکم	دوم	سوم	چهارم	پنجم	ششم
۲	۲	۳	۲	۴	۹	
۳	۳	۴	۴	۲	۳	
۱	۱	۱	۱	۱	۱	
۴	۴	۶	۶	۶	۲	
۵	۹	۹	۸	۸	۸	
۸	۸	۸	۹	۹	۵	
۹	۵	۷	۷	۷	۴	
۷	۶	۲	۳	۳	۶	
۶	۷	۵	۵	۵	۷	

R2

تیم	شاخص					
	یکم	دوم	سوم	چهارم	پنجم	ششم
۷	۳	۹	۸	۹	۸	
۹	۴	۳	۳	۲	۷	
۱	۱	۱	۲	۱	۱	
۴	۲	۶	۴	۶	۲	
۸	۵	۷	۷	۸	۹	
۱	۶	۵	۵	۵	۳	
۲	۷	۴	۶	۴	۴	
۵	۹	۸	۹	۷	۵	
۳	۸	۲	۱	۳	۶	

R3

تیم	شاخص					
	یکم	دوم	سوم	چهارم	پنجم	ششم
۲	۳	۹	۸	۸	۸	
۱	۲	۲	۱	۲	۳	
۳	۱	۱	۲	۱	۱	
۴	۴	۶	۶	۷	۲	
۷	۹	۸	۹	۹	۹	
۸	۵	۴	۳	۴	۷	
۶	۸	۵	۵	۵	۶	
۵	۷	۷	۷	۶	۴	
۹	۶	۳	۴	۳	۵	

R4

تیم	شاخص					
	یکم	دوم	سوم	چهارم	پنجم	ششم
۵	۴	۳	۲	۱	۸	
۶	۳	۹	۹	۸	۳	
۳	۲	۲	۱	۲	۲	
۷	۱	۷	۶	۹	۱	
۴	۵	۸	۸	۷	۹	
۸	۷	۶	۵	۵	۷	
۹	۶	۵	۷	۶	۶	
۱	۹	۱	۳	۳	۴	
۲	۸	۴	۴	۴	۵	

R5

تیم	شاخص					
	یکم	دوم	سوم	چهارم	پنجم	ششم
۵	۱	۳	۴	۲	۸	
۱	۲	۵	۶	۵	۳	
۶	۳	۱	۱	۱	۲	
۷	۴	۴	۵	۳	۱	
۳	۹	۷	۲	۶	۹	
۴	۶	۶	۸	۷	۴	
۹	۸	۸	۷	۸	۷	
۲	۵	۲	۳	۴	۶	
۸	۷	۹	۹	۹	۵	

R6

R7

تیم ششم	تیم پنجم	تیم چهارم	تیم سوم	تیم دوم	تیم یکم
۱	۴	۳	۵	۷	۶
۲	۵	۴	۴	۶	۵
۹	۳	۲	۲	۲	۷
۸	۲	۵	۳	۱	۳
۷	۹	۹	۹	۸	۸
۳	۶	۷	۶	۴	۲
۴	۷	۸	۷	۳	۱
۵	۱	۱	۱	۵	۴
۶	۸	۶	۸	۹	۹

R8

تیم ششم	تیم پنجم	تیم چهارم	تیم سوم	تیم دوم	تیم یکم
۹	۶	۷	۶	۶	۴
۳	۴	۳	۵	۵	۲
۱	۱	۱	۱	۱	۱
۲	۵	۶	۴	۲	۳
۸	۹	۹	۹	۸	۶
۷	۸	۸	۷	۳	۹
۴	۲	۴	۲	۴	۸
۵	۷	۵	۸	۷	۷
۶	۳	۲	۳	۹	۵

R9

تیم ششم	تیم پنجم	تیم چهارم	تیم سوم	تیم دوم	تیم یکم
۱	۱	۲	۱	۱	۱
۲	۳	۴	۳	۶	۳
۹	۶	۵	۶	۷	۲
۸	۴	۶	۴	۵	۵
۷	۸	۸	۹	۲	۸
۴	۷	۷	۷	۸	۷
۵	۹	۹	۸	۹	۶
۳	۲	۱	۲	۳	۴
۶	۵	۳	۵	۴	۹

R10

تیم ششم	تیم پنجم	تیم چهارم	تیم سوم	تیم دوم	تیم یکم
۲	۵	۵	۶	۶	۹
۱	۳	۳	۴	۴	۸
۸	۹	۹	۹	۹	۱
۷	۲	۱	۱	۱	۲
۹	۸	۸	۸	۷	۶
۶	۴	۴	۳	۲	۳
۵	۱	۲	۲	۳	۴
۴	۷	۷	۷	۵	۵
۳	۶	۶	۵	۸	۷

R11

تیم ششم	تیم پنجم	تیم چهارم	تیم سوم	تیم دوم	تیم یکم
۹	۱	۱	۱	۱	۳
۲	۲	۳	۲	۴	۴
۳	۳	۲	۳	۲	۵
۱	۵	۶	۶	۳	۲
۸	۴	۴	۴	۵	۹
۴	۶	۷	۷	۷	۱
۵	۷	۹	۸	۶	۸
۶	۸	۵	۵	۸	۷
۷	۹	۸	۹	۹	۶

گام چهارم: رتبه بندی های هر ماتریس R_j ، به ازای شاخص Z_j را برای هر تصمیم گیرنده P (از K تصمیم گیرنده) به عدد بردا تبدیل می کنیم. بدین صورت که گزینه در رتبه یکم

توسط تصمیم گیرنده P ام دارای ارزش نسبی $1 - m$ ، گزینه در رتبه دوم دارای ارزش نسبی $m-2$ و گزینه در رتبه m ام دارای ارزش نسبی صفر خواهد شد. نتیجه به ازای هر شاخص J ام بصورت ذیل است:

$$\begin{matrix} A_1 \\ \vdots \\ A_i \\ \vdots \\ A_m \end{matrix} \left[\begin{array}{ccc} b^1_{1,j} & b^p_{1,j} & b^{k1}_{1,j} \\ \vdots & \vdots & \vdots \\ b^1_{i,j} & b^p_{i,j} & b^k_{i,j} \\ \vdots & \vdots & \vdots \\ b^1_{m,j} & b^p_{m,j} & b^k_{m,j} \end{array} \right] \quad J=1,2,\dots,n$$

ماتریس بردا به ازای هر شاخص به شکل زیر تهیه می گردد یعنی آن که به ماتریس های بالا (RX) از صفر تا ۸ امتیاز می دهیم یعنی آن که به عدد نه که کمترین امتیاز را دارد عدد صفر تعلق گرفته و به عدد یک که بالاترین اولویت ما می باشد عدد ۸ اختصاص داده می شود که نتایج به شرح ماتریس های B z زیر می باشد:

~~تیم خبره~~
ابعاد

B1

تیم ششم	تیم پنجم	تیم چهارم	تیم سوم	تیم دوم	تیم یکم
۱	۸	۷	۶	۵	۴
۶	۱	۰	۰	۶	۳
۷	۷	۸	۷	۷	۶
۸	۰	۳	۲	۸	۲
۰	۲	۱	۱	۴	۵
۲	۴	۴	۳	۲	۱
۳	۳	۲	۴	۳	۰
۵	۶	۶	۸	۰	۸
۴	۵	۵	۵	۱	۷

B2

تیم ششم	تیم پنجم	تیم چهارم	تیم سوم	تیم دوم	تیم یکم
۱	۷	۵	۶	۸	۴
۶	۴	۳	۴	۷	۸
۷	۸	۸	۸	۶	۳
۸	۶	۴	۵	۵	۲
۰	۳	۷	۲	۰	۶
۵	۲	۱	۳	۳	۵
۲	۱	۲	۱	۱	۰
۳	۵	۶	۷	۴	۷
۴	۰	۰	۰	۲	۱

B3

تیم ششم	تیم پنجم	تیم چهارم	تیم سوم	تیم دوم	تیم یکم
۶	۸	۸	۸	۷	۸
۵	۶	۶	۵	۶	۷
۷	۴	۵	۷	۸	۵
۸	۳	۷	۳	۴	۲
۰	۰	۲	۰	۳	۳
۳	۱	۳	۱	۲	۱
۴	۱	۰	۲	۱	۰
۲	۷	۱	۶	۰	۴
۱	۵	۴	۴	۵	۶

B4

تیم ششم	تیم پنجم	تیم چهارم	تیم سوم	تیم دوم	تیم یکم
۰	۵	۷	۶	۷	۷
۶	۷	۵	۵	۶	۶
۸	۸	۸	۸	۸	۸
۷	۳	۳	۳	۵	۵
۱	۱	۱	۰	۰	۴
۴	۱	۱	۱	۱	۱
۵	۲	۲	۲	۴	۰
۳	۶	۶	۷	۳	۲
۴	۴	۴	۴	۲	۳

B5

تیم ششم	تیم پنجم	تیم چهارم	تیم سوم	تیم دوم	تیم یکم
۱	۰	۱	۰	۶	۲
۲	۷	۶	۶	۵	۰
۸	۸	۷	۸	۸	۸
۷	۳	۵	۳	۷	۵
۰	۱	۲	۲	۴	۱
۶	۴	۴	۴	۳	۳
۵	۵	۳	۵	۲	۷
۴	۲	۰	۱	۰	۴
۳	۶	۸	۷	۱	۶

B6

تیم ششم	تیم پنجم	تیم چهارم	تیم سوم	تیم دوم	تیم یکم
۱	۱	۱	۰	۶	۷
۶	۷	۸	۷	۷	۸
۸	۸	۷	۸	۸	۶
۷	۲	۰	۳	۵	۵
۰	۰	۳	۱	۰	۲
۲	۵	۶	۵	۴	۱
۳	۴	۴	۴	۱	۳
۵	۳	۲	۲	۲	۴
۴	۶	۵	۶	۳	۰

B7

تیم ششم	تیم پنجم	تیم چهارم	تیم سوم	تیم دوم	تیم یکم
۸	۵	۶	۴	۲	۳
۷	۴	۵	۵	۳	۴
۰	۶	۷	۷	۷	۲
۱	۷	۴	۶	۸	۶
۲	۰	۰	۰	۱	۱
۶	۳	۲	۳	۵	۷
۵	۲	۱	۲	۶	۸
۴	۸	۸	۸	۴	۵
۳	۱	۳	۱	۰	۰

B8

تیم ششم	تیم پنجم	تیم چهارم	تیم سوم	تیم دوم	تیم یکم
۰	۳	۲	۳	۳	۵
۶	۵	۶	۴	۴	۷
۸	۸	۸	۸	۸	۸
۷	۴	۳	۵	۷	۶
۱	۰	۰	۰	۱	۳
۲	۱	۱	۲	۶	۴
۵	۷	۵	۷	۵	۱
۴	۲	۴	۱	۲	۲
۳	۶	۷	۶	۰	۴

B9

تیم ششم	تیم پنجم	تیم چهارم	تیم سوم	تیم دوم	تیم یکم
۸	۸	۷	۸	۸	۸
۷	۶	۵	۶	۳	۶
۰	۳	۴	۳	۲	۷
۱	۵	۳	۵	۴	۴
۲	۱	۱	۰	۷	۱
۵	۲	۲	۲	۱	۲
۴	۰	۰	۱	۰	۳
۶	۷	۸	۷	۶	۵
۳	۴	۴	۵	۵	۰

B10

تیم ششم	تیم پنجم	تیم چهارم	تیم سوم	تیم دوم	تیم یکم
۷	۴	۴	۳	۳	۰
۸	۶	۶	۵	۵	۱
۱	۰	۰	۰	۰	۸
۲	۷	۸	۸	۸	۷
۰	۸	۱	۱	۲	۳
۳	۵	۵	۶	۷	۶
۴	۱	۷	۷	۶	۵
۵	۲	۲	۲	۴	۴
۶	۳	۳	۴	۱	۲

B11

تیم ششم	تیم پنجم	تیم چهارم	تیم سوم	تیم دوم	تیم یکم
۰	۸	۸	۸	۸	۶
۷	۷	۶	۷	۵	۵
۶	۶	۷	۶	۷	۴
۸	۴	۳	۳	۶	۷
۱	۵	۵	۵	۴	۰
۵	۳	۲	۲	۲	۸
۴	۲	۰	۱	۳	۱
۳	۱	۴	۴	۱	۲
۲	۰	۱	۰	۰	۳

گام پنجم: مجموع ردیفی از هر ماتریس B_j را به ازای K تصمیم گیرنده $(\sum_{p=1}^k b_{ij}^p)$ به دست آورده و از آنجا رتبه نهایی هرگونه گزینه را به ازای شاخص Z_j محاسبه خواهد شد، بدین صورت که ردیف با بیشترین مجموع از اعداد Z_j دارای رتبه یکم و ردیف با کمترین مجموع دارای رتبه m ام خواهد بود. بنابراین نگاهت DP به ازای کلیه شاخص‌ها و به صورت گروهی (RG) از این قرار است:

$$R_G = \begin{matrix} & & X_1, \dots & X_J, \dots & X_n, \dots \\ \begin{matrix} A_1 \\ \vdots \\ \vdots \\ A \\ \vdots \\ A_m \end{matrix} & \left[\begin{array}{ccc} \Gamma_{1,j} & \Gamma_{1,j} & \Gamma_{1,n} \\ \vdots & \vdots & \vdots \\ \vdots & \vdots & \vdots \\ \Gamma_{i,1} & \Gamma_{i,j} & \Gamma_{i,n} \\ \vdots & \vdots & \vdots \\ \Gamma_{m,j} & \Gamma_{m,j} & \Gamma_{m,n} \end{array} \right] \end{matrix}$$

$\Gamma_{i,j}$ از این ماتریس نشان‌دهنده‌ی رتبه مورد توافق گروهی برای گزینه‌ی i ام به ازای شاخص j ام است.

در این مورد در واقع ماتریس‌های امتیاز داده شده در هر سطر را با هم جمع نموده و در یک ماتریس با ۹ سطر و یک ستون برنامه‌ریزی می‌گردد بنابراین ماتریس‌های جمع ردیفی احصاء می‌گردد قابل ذکر است پس از به دست آوردن ماتریس جمع ردیفی می‌بایست آن‌ها را براساس مقادیرشان از ۱ تا ۹ اولویت‌بندی نمود یعنی آن‌که به بزرگترین عدد اولویت یک و به کوچکترین عدد اولویت نهم تعلق بگیرد.

نکته: چنانچه در جمع ردیفی در یک ستون دو رقم مشابه قرار گیرد گره ایجاد شده و می‌بایست با یک رقم بالاتر آن میانگین گرفت و عدد میانگین را برای آن لحاظ نمود برای نمونه در ماتریس B1 در جمع ردیفی در سطرهاى پنج و هفت دو عدد مشترک ۸ هست که اولویت‌های هشتم و نهم را به خود اختصاص می‌دهند لذا به منظور حل این گره عدد هشت و نهم را برای هر دو لحاظ می‌شود. بنابراین ماتریس‌های جمع ردیفی به همراه امتیاز دهی به آنها به شرح زیر تهیه می‌گردد و در نهایت با قرار دادن ماتریس‌های امتیاز داده شده در قالب یک ماتریس 9×11 (نه سطر و یازده ستون) با نام R_G آن را ایجاد نمود. محاسبات مراحل توضیح داده شده به شرح زیر است:

مجموع ردیفی B1	شاخص اول	شاخص دوم	شاخص سوم	شاخص چهارم	شاخص پنجم
	۴۵	۳۲	۱۶	۱۰	۳۱
	۳۵	۳۵	۴۳	۲۶	۱۶
	۳۶	۴۸	۴۵	۴۷	۴۲
	۲۷	۳۶	۲۲	۳۰	۲۳
	۸	۷	۶	۱۰	۱۳
	۱۲	۷	۲۳	۲۴	۱۶
	۸	۱۵	۱۹	۲۷	۱۵
	۲۰	۲۷	۱۸	۱۱	۳۳
۲۵	۱۹	۲۴	۳۱	۲۷	
مجموع ردیفی B6	شاخص ششم	شاخص هفتم	شاخص هشتم	شاخص نهم	شاخص دهم
	۳۱	۲۸	۱۶	۴۷	۲۱
	۳۲	۲۸	۳۲	۳۳	۳۱
	۴۰	۲۹	۴۸	۱۹	۹
	۳۰	۳۲	۳۲	۲۲	۴۰
	۱۸	۴	۵	۱۲	۱۵
	۱۹	۳۶	۱۲	۱۴	۳۲
	۷	۲۴	۳۰	۸	۳۰
	۳۲	۳۷	۱۵	۳۹	۱۹
۷	۸	۲۶	۲۲	۱۹	
مجموع ردیفی B7	شاخص یازدهم	مجموع ردیفی B8	مجموع ردیفی B9	مجموع ردیفی B10	مجموع ردیفی B11
	۳۸				
	۳۷				
	۳۳				
	۳۱				
	۲۰				
	۲۲				
	۱۱				
	۱۵				
۶					

پس از جمع ردیفی ماتریس‌های بالا نوبت به اولویت‌بندی ماتریس‌های جمع ردیفی پیش‌گفته به شکل ماتریس‌های زیر با اختصاص عدد از یک تا نه می‌رسد:

مجموع ردیفی B1	شاخص اول	شاخص دوم	شاخص سوم	شاخص چهارم	شاخص پنجم
	۱	۳	۸	۸/۵	۳
	۳	۲	۲	۵	۷
	۲	۱	۱	۱	۱
	۴	۵	۵	۳	۵
	۸/۵	۸/۵	۹	۸/۵	۹
	۷	۸/۵	۴	۶	۶
	۸/۵	۷	۶	۴	۸
	۶	۴	۷	۷	۲
۵	۶	۳	۲	۴	
مجموع ردیفی B6	شاخص ششم	شاخص هفتم	شاخص هشتم	شاخص نهم	شاخص دهم
	۴	۴/۵	۶	۱	۵
	۲/۵	۴/۵	۲/۵	۳	۳
	۱	۳	۱	۶	۹
	۸	۲	۲/۵	۴/۵	۱
	۷	۹	۹	۸	۸
	۶	۶	۸	۷	۲
	۸/۵	۷	۴	۹	۴
	۲/۵	۱	۷	۲	۶/۵
۸/۵	۸	۵	۴/۵	۶/۵	
مجموع ردیفی B7	شاخص یازدهم	مجموع ردیفی B8	مجموع ردیفی B9	مجموع ردیفی B10	مجموع ردیفی B11
	۱				
	۲				
	۳				
	۴				
	۶				
	۵				
	۸				
	۷				
۹					

در نهایت RG با تجمیع ماتریس های اولویت بندی شده بالا به شکل زیر بدست می آید:

شاخص
ابعاد

شاخص ابعاد	شاخص یکم	شاخص دوم	شاخص سوم	شاخص چهارم	شاخص پنجم	شاخص ششم	شاخص هفتم	شاخص هشتم	شاخص نهم	شاخص دهم	شاخص یازدهم
	RG =	۱	۳	۸	۸/۵	۳	۴	۴/۵	۶	۱	۵
	۳	۲	۲	۵	۷	۲/۵	۴/۵	۲/۵	۳	۳	۲
	۲	۱	۱	۱	۱	۱	۳	۱	۶	۹	۳
	۴	۵	۵	۳	۵	۵	۲	۲/۵	۴/۵	۱	۴
	۸/۵	۸/۵	۹	۸/۵	۹	۷	۹	۹	۸	۸	۶
	۷	۸/۵	۴	۶	۶	۶	۶	۸	۷	۲	۵
	۸/۵	۷	۶	۴	۸	۸/۵	۷	۴	۹	۴	۸
	۶	۴	۷	۷	۲	۲/۵	۱	۷	۲	۶/۵	۷
	۵	۶	۳	۲	۴	۸/۵	۸	۵	۴/۵	۶/۵	۹

گام ششم: پس از به دست آوردن ماتریس RG می بایست اوزان شاخص ها (wj) را به گونه ای مناسب، به طور نمونه، با استفاده از روش swing یا تکنیک آنتروپی محاسبه نموده و سپس یک ماتریس وزین از توافق گروهی به ازای m رتبه از m گزینه، به صورت ذیل تشکیل داد:

$$O = \begin{matrix} & & 1 \dots & t \dots & m \dots \\ \begin{matrix} A_1 \\ \dots \\ A_i \\ \dots \\ A_m \end{matrix} & \left[\begin{matrix} q_{1,j} & q_{1,t} & q_{1,m} \\ \dots & \dots & \dots \\ q_{i,1} & q_{i,t} & q_{i,m} \\ \dots & \dots & \dots \\ q_{m,1} & q_{m,t} & q_{m,m} \end{matrix} \right] \end{matrix}$$

که در اینجا از تکنیک آنتروپی استفاده شده است. برای این کار در ابتدا (P_{ij}) با فرمول زیر محاسبه می گردد:

$$P_{ij} = \frac{r_{ij}}{\sum_{i=1}^m r_{ij}} \quad \forall i,j$$

۳۱۵۱۹۱/۰-	۶۷۹۹۰/۰-	۱۳۳۶۰/۰-	۵۰۰۰۰۰۰۰/۰-	۳۳۶۷۸/۰-	۷۷۸۱۳/۰-
۷۵۳۷۰۰/۰-	۵۰۰۰۰۰۰۰/۰-	۶۸۸۹۱/۰-	۴۱۵۱۹۱/۰-	۶۸۸۰۰/۰-	۶۸۸۰/۰-
۵۰۰۰۰/۰-	۳۳۶۷۸/۰-	۷۷۸۱۳/۰-	۷۷۸۱۳/۰-	۶۸۸۰/۰-	۶۸۸۰/۰-
۱۵۰۶۰۰/۰-	۷۷۸۱۳/۰-	۷۰۰۰۰۰/۰-	۴۱۵۱۹۱/۰-	۳۳۶۷۸/۰-	۱۳۳۶۰/۰-
۶۸۸۹۱/۰-	۷۷۸۱۳/۰-	۶۸۸۹۱/۰-	۳۳۶۷۸/۰-	۷۵۳۷۰/۰-	۵۰۰۰۰۰۰۰/۰-
۱۳۳۶۰/۰-	۳۳۶۷۸/۰-	۶۸۸۹۱/۰-	۶۸۸۱۳/۰-	۵۰۰۶۰۰/۰-	۶۸۸۱۳/۰-
۱۳۳۶۰/۰-	۷۷۸۱۳/۰-	۶۸۸۹۱/۰-	۴۱۵۱۹۱/۰-	۶۸۸۱۳/۰-	۱۳۳۶۰/۰-
۵۰۰۰۰۰/۰-	۶۸۸۹۱/۰-	۶۸۸۹۱/۰-	۴۱۵۱۹۱/۰-	۳۳۶۷۸/۰-	۶۸۸۱۳/۰-
۱۳۳۶۰/۰-	۷۷۸۱۳/۰-	۶۸۸۹۱/۰-	۴۱۵۱۹۱/۰-	۳۳۶۷۸/۰-	۱۳۳۶۰/۰-

جدول شماره (۶): مقادیر E

E1	۰/۹۴۲۲۱
E2	۰/۹۳۳۱۱
E3	۰/۹۳۲۸۲
E4	۰/۹۳۳۱۱
E5	۰/۹۳۲۸۲
E6	۰/۹۳۴۱۳
E7	۰/۹۳۳۲۹
E8	۰/۹۳۳۸۰
E9	۰/۹۳۳۲۹
E10	۰/۹۳۳۱۱
E11	۰/۹۳۲۷۸

جدول شماره (۷): مقادیر وزن مربوط به هر شاخص

شاخص	d_j	W_j
شاخص یکم	۰/۰۵۷۹	۰/۰۹۹۶۴۴
شاخص دوم	۰/۰۳۳۰۹	۰/۰۹۲۱۸۵
شاخص سوم	۰/۰۳۷۱۸	۰/۰۹۲۵۸۵
شاخص چهارم	۰/۰۳۳۰۹	۰/۰۹۲۱۸۵
شاخص پنجم	۰/۰۳۷۱۸	۰/۰۹۲۵۸۵
شاخص ششم	۰/۰۳۵۷۸	۰/۰۹۰۳۵۶
شاخص هفتم	۰/۰۳۳۱۱	۰/۰۹۱۱۹۹
شاخص هشتم	۰/۰۳۳۱۱	۰/۰۹۱۱۹۹
شاخص نهم	۰/۰۳۳۱۱	۰/۰۹۱۱۹۹
شاخص دهم	۰/۰۳۳۰۹	۰/۰۹۲۱۱۶۸
شاخص یازدهم	۰/۰۳۷۲۲	۰/۰۹۲۴۰۵

عناصر این ماتریس به صورت $q_{it} = \sum_{j=1}^n \pi_{it} \cdot W_{it}$ است، به طوری که $\pi_{itj} = 1$ خواهد بود چنانچه گزینه i ام در رتبه t ام به ازای شاخص j ام واقع شده باشد در غیر این صورت برابر با صفر خواهد بود. به طور نمونه در سطر و ستون یکم، برای رتبه یکم می بایست وزن را مشخص نمود لذا با نگاه به ماتریس R_G می توانیم بفهمیم که کدام ستون ها دارای رتبه یک می باشد. در ماتریس R_G مشخص گردید که ستون های یکم، نهم و یازدهم اولویت یک را به خود اختصاص داده اند بنابراین در سطر یکم (که نشان دهنده رتبه یکم نیز می باشد) و ستون یکم (که بعد یکم را شامل می شود) تعیین وزن آن برابر خواهد بود با $W_1+W_9+W_{11}$ بنابراین مابقی موارد نیز به همین ترتیب اولویت بندی خواهد شد:

جدول شماره (۸): ماتریس وزین از توافق گروهی به ازای m رتبه برای m گزینه

رتبه	رتبه اول	رتبه دوم	رتبه سوم	رتبه چهارم	رتبه پنجم	رتبه ششم	رتبه هفتم
رتبه یکم	$W_1+W_9+W_{11}$	0	W_2+W_5	$W_6+1/2W_7$	W_8	0	$W_3+1/2W_4$
رتبه دوم	0	$W_2+W_3+1/2W_6+W_6+1/2W_8+W_1$	$W_1+1/2W_6+1/2W_8+W_9+W_{10}$	$1/2W_7$	0	W_5	0
رتبه سوم	$W_2+W_3+W_4+W_5+W_8$	W_1	W_7+W_{11}	0	W_9	0	W_{10}
رتبه چهارم	W_{10}	$W_7+1/2W_8$	$W_4+1/2W_8$	$W_1+1/2W_9+W_{11}$	0	0	0
رتبه پنجم	0	0	0	$W_2+W_3+W_5+W_6+1/2W_9$	W_{11}	W_6	$1/2W_1+1/2W_2+W_3+W_4+W_5+W_6+W_{10}$
رتبه ششم	0	W_{10}	0	W_3	0	W_1+W_9	$1/2W_1+1/2W_2+W_3+W_4+W_5+W_6+W_7+W_8$
رتبه هفتم	0	0	0	$W_4+W_5+W_6+W_7$	W_3	W_2+W_7	$1/2W_1+1/2W_2+W_3+W_4+W_5+W_6+W_7+W_8+W_9$

بعد هشتم	W_7	$W_5+1/2W_6+W_9$	$1/2W_6$	W_2	0	$W_1+1/2W_{10}$	$W_5+1/2W_{10}+W_4+W_{11}+W_8$	0	0
بعد نهم	0	W_4	W_3	$W_5+1/2W_9$	$W_1+W_8+1/2W_9$	$W_2+1/2W_{10}$	$1/2W_{10}$	$1/2W_6+W_7$	$1/2W_6+W_{11}$

حال با جاگذاری ماتریس بالا ماتریس وزن دهی به شکل زیر ایجاد می شود:

جدول شماره (۹): اولویت ابعاد امنیت ملی در جمهوری اسلامی ایران

$Q_G=$		رتبه یکم	رتبه دوم	رتبه سوم	رتبه چهارم	رتبه پنجم	رتبه ششم	رتبه هفتم	رتبه هشتم	رتبه نهم
	بعد یکم	0/26408	0	0/1847	0/1365	0/13801	0/0917	0	0/1386	0/04609
بعد دوم	0	0/368	0/03547	0/0458	0/13808	0	0/0925	0	0	
بعد سوم	0/46133	0/07964	0/1844	0	0	0/0917	0	0	0/09211	
بعد چهارم	0/09211	0/1379	0/138	0/2181	0/439	0	0	0	0	
بعد پنجم	0	0	0	0	0	0/0926	0/0906	0/3159	0/5007	
بعد ششم	0	0/09211	0	0/0925	0/0926	0/367	0/17144	0/1378	0/04609	
بعد هفتم	0	0	0	0/2761	0	0/0925	0/17144	0/2703	0/1769	
بعد هشتم	0/091799	0/2297	0/0453	0/09218	0	0/125	0/4152	0	0	
بعد نهم	0	0/09218	0/09218	0/138	0/2173	0/1382	0/046	0/1371	0/1379	

گام هفتم: مشخص نمودن اولویت بندی ها می باشد، بنابراین برای مشخص نمودن اولویت اول، ستون اول در ماتریس Q_G را مد نظر قرار می دهیم و در هر ستون هر بعد که بالاترین رقم را به خود اختصاص بدهد در واقع اولویت اول ما در نظام اولویت بندی خواهد بود که در اینجا اولویت اول ما برابر ستون اول (رتبه یکم) بعد سوم می باشد که بالاترین عدد را در این ستون به خود اختصاص داده است یعنی عدد 0/46133 لذا با توجه به ماتریس وزنی و نگاه اجمالی به ستون های آن، برای هر رتبه اولویت بندی ها مشخص می گردد:

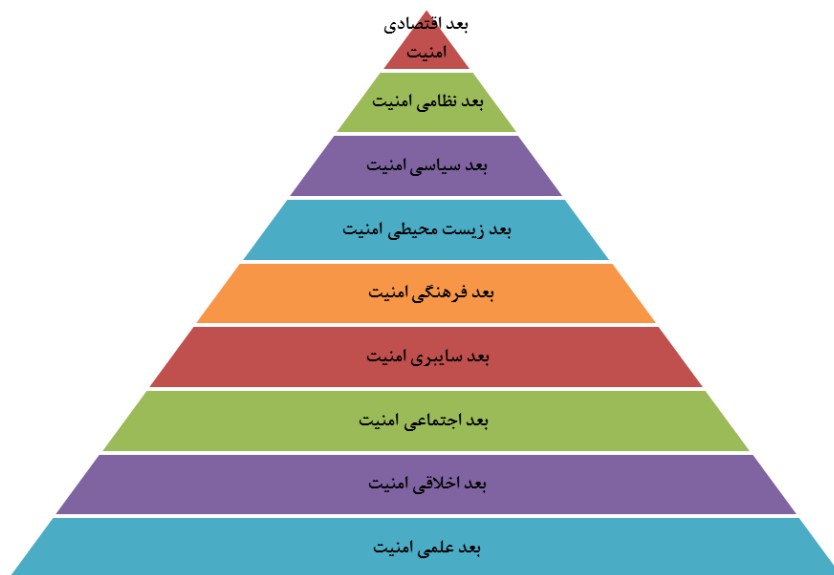
جدول شماره (۱۰): اولویت ابعاد امنیت ملی در جمهوری اسلامی ایران

ردیف	رتبه اختصاص داده شده به ابعاد نه گانه امنیت ملی	ابعاد امنیت ملی
۱	اولویت اول	بعد اقتصادی امنیت ملی
۲	اولویت دوم	بعد نظامی امنیت ملی
۳	اولویت سوم	بعد سیاسی امنیت ملی
۴	اولویت چهارم	بعد زیست محیطی امنیت ملی
۵	اولویت پنجم	بعد فرهنگی امنیت ملی
۶	اولویت ششم	بعد سایبری امنیت ملی
۷	اولویت هفتم	بعد اجتماعی امنیت ملی
۸	اولویت هشتم	بعد اخلاقی امنیت ملی
۹	اولویت نهم	بعد علمی امنیت ملی

۴. نتیجه گیری

در شرایط کنونی کشور، که تحریم‌ها و جنگ اقتصادی را آمریکای جهانخوار و سایر کشورهای غربی بر ضد نظام جمهوری اسلامی برنامه‌ریزی نموده‌اند طبیعتاً این انتظار وجود داشت که بعد اقتصادی امنیت از اولویت و جایگاه بالاتری نسبت به سایر ابعاد برخوردار باشد اما ذکر این نکته لازم است که در کنار آن، ابعاد نظامی و سیاسی امنیت هنوز از اهمیت بالایی برخوردار بوده و می‌تواند به عنوان یک بعد مهم در صحنه‌های سیاسی و نظام بین‌الملل نقش ایفا نماید چرا که در مناسبات بین‌الملل کشوری می‌تواند از نظر سیاسی خود را در صحنه بر دیگران غالب نماید نموده و به اهداف سیاسی از پیش تعیین شده خود برسد که از قدرت و برتری نظامی مناسبی نیز برخوردار باشد. از سوی دیگر نخبگان سیاسی کشور در کنار لزوم توجه به ابعاد پیش‌گفته نبایستی از سایر ابعاد مانند: بعد زیست محیطی، بعد فرهنگی، سایبری، اجتماعی اخلاقی و در نهایت علمی کشور غفلت نمایند. ابعاد امنیت ملی همانند حلقه‌های زنجیر بهم پیوسته‌ای می‌باشند که وجود ضعف در هرکدام از حلقه‌ها می‌تواند سایر ابعاد را تحت تأثیر خود قرار داده و در نهایت امنیت ملی کشور را با چالش مواجه نماید. به طور نمونه بحران کم آبی و گسترش ابراز ناخوشنودی مردم از وضع موجود در مناطق وسیعی از استان‌های کشور، پدیده گرد و غبار، کاهش

سطح آب دریاچه‌ی ارومیه مواردی از این دست در بعد زیست محیطی و در کنار آن بعد فرهنگی امنیت در بحث حجاب و و سعی در کمرنگ نمودن فرهنگ ایرانی اسلامی و تزریق فرهنگ مسموم غرب، شدت یافتن عملیات سایبری دشمنان نظام اسلامی در دو حوزه‌ی رسانه و اینترنت که نمونه بارز آن استفاده از فضای مجازی در مدیریت و هدایت اغتشاشات سال ۱۴۰۱ و مواردی از این دست می‌تواند اهمیت و ارتباط هرکدام از ابعاد را به ترتیب نشان دهد. لازم به ذکر است به علت پیچیدگی مسایل امنیتی کشور در بازه‌های زمانی مختلف (گاهی کوتاه) به‌طور مکرر ابعاد امنیت ملی در حال تغییر بوده و نیازمند بروزرسانی می‌باشد بنابراین لازم است در این عرصه با نگاهی کوتاه مدت به اولویت‌های تعیین شده در بحث ابعاد امنیت ملی نگریست.

نمودار شماره ۱: نظام اولویت‌بندی ابعاد امنیت ملی در جمهوری اسلامی ایران

پیشنهاد

با عنایت به این‌که اخیراً کشور با مسایل امنیتی متنوعی مانند: اقدامات تروریستی، خراب‌کاری در تأسیسات بسیار مهم و راهبردی، حملات سایبری به زیرساخت‌های حساس و حیاتی کشور، استفاده از فضای مجازی در هدایت مهندسی شده‌ی اغتشاشات،

کاهش نرخ باروری، کم آبی و خشکسالی، افزایش پدیده‌ی ریزگردها، خشک شدن تالاب‌ها در اغلب مناطق کشور و در پی آن گسترش ناخوشنودی مردم مواجه بوده لذا این موضوع به‌طور دایم می‌تواند اولویت‌های ابعاد مهم امنیت ملی را دستخوش تغییرات نماید و چنانچه همزمان با تغییر اولویت تهدیدات، راه‌کارهای مقابله با آن‌ها تغییر پیدا نکند قطعاً کشور با چالش‌های اساسی مواجه خواهد بود. لذا پیشنهاد می‌گردد این موضوع بصورت مستمر پایش شده و با استفاده از این روش، در بازه‌های کوتاه مدت (فصلی و یا حداکثر شش ماهه) ابعاد امنیت ملی با شاخص‌های مشترک و متنوع‌تری اولویت‌بندی شود تا بتوان در رصد اولویت‌های امنیت ملی و در کنار آن اتخاذ تدابیر متناسب با آن به‌طور دقیق‌تر و به‌روز عمل نمود.

فهرست منابع و مآخذ

الف. منابع فارسی

- بیانات فرماندهی معظم کل قوا (مدظله العالی) در دیدار نخبگان و استعداد‌های برتر علمی، حسینیه‌ی امام خمینی (رحمه‌الله) در تاریخ: ۱۳۹۷/۷/۲۵ قابل دسترس در:
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=40725>
- اخوان کاظمی، بهرام (۱۳۸۶) / امنیت و ابعاد آن در قرآن - فصلنامه علمی فقه و اصول، دوره ۳۹، شماره ۱ - شماره پیاپی ۷۵، ۱۹-۳۵ قابل دسترس در:
https://jfiiqh.um.ac.ir/article_35515.html
- اخوان کاظمی، بهرام (۱۳۸۹) / امنیت؛ ابعاد و سازوکارهای تامین آن در روایات - حکومت اسلامی سال پانزدهم، شماره ۲ پیاپی (۵۶)، ۶۱-۳۹ قابل دسترس در:
<http://ensani.ir/fa/article/> امنیت-ابعاد-و-سازوکارهای-تامین-آن-در-روایات
- اصغرپور، محمد جواد (۱۳۹۳) / تصمیم‌گیری گروهی و نظریه بازی‌ها با نگرش تحقیق در عملیات - تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- اصغرپور، محمد جواد (۱۳۹۶) / تصمیم‌گیری و تحقیق در عملیات در مدیریت - تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- افتخاری، اصغر (۱۳۹۱) / امنیت، تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق علیه السلام.
- برزگر، شیرزاد؛ پورقلی، محسن؛ جمشیدی، اکبر؛ حبیبیان، علی اصغر؛ عالی‌قدر، عبدالمجید؛ قدرت آبادی، محمدحسن و نظریور، مهدی (فروردین ۱۳۹۲) / الگوی تدوین راهبرد امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، دانشگاه عالی دفاع ملی، مطالعه گروهی.
- بوزان، باری؛ ویور، آلی و دووولد، پاپ (۱۳۹۹) / مردم، دولت‌ها و هراس. مترجم: پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- داداندیش، پروین (۱۳۸۹) / بررسی انتقادی نظریه‌ی مجموعه‌ی امنیتی منطقه‌ای با استفاده از محیط امنیتی منطقه‌ی قفقاز جنوبی، راهبردی. سال نوزدهم، شماره ۵۶، ۷۳-۱۰۷. قابل دسترسی در:
<http://ensani.ir/file/download/article/20120329103231-2075-29.pdf>
- دهخدا، علی‌اکبر - (۱۳۷۷) - لغت‌نامه دهخدا - تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- رستمی، محمد (آذر ۱۴۰۱) / طرح راهبرد پیشگیری و مقابله با تهدیدات فرانو بر امنیت ملی، دانشگاه عالی دفاع ملی.
- سرایی، حسن (۱۳۸۸) / مقدمه‌ای بر نمونه‌گیری در تحقیق. تهران: انتشارات سازمان مطالعه و تدوین

کتاب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).

- صالح‌نیا، علی و بختیاری، حسین (۱۳۹۷) *اولویت بندی تهدیدات جمهوری اسلامی ایران با روش تحلیل سلسله مراتبی (AHP)* نشریه: مطالعات راهبردی سیاست گذاری عمومی (مطالعات راهبردی جهانی شدن) دوره هشتم، شماره ۳۷، ۲۶۴-۲۶۶. قابل دسترسی در:

<https://www.sid.ir/paper/229881/fa>

- صالح‌نیا، علی (۱۳۹۵) *بررسی نظری مفهوم امنیت ملی و ابعاد مختلف آن*، همایش: کنگره پیشگامان پیشرفت، دوره دهم برگزاری، ۳۹۸۵-۳۹۸۷. قابل دسترسی در:

<https://www.sid.ir/paper/866273/fa>

- طاهری هشی، علی؛ دهقان، حبیب اله و نادری، علیرضا (۱۳۹۷) *شناسایی و اولویت بندی نوع تهدیدات در صحنه جنگ‌های آینده با استفاده از رویکرد ترکیبی (AHP, TOPSIS)*، آینده پژوهی دفاعی، شماره ۹، ۱۴۳.

- عبدالله خانی، علی (۱۳۹۰) *نظریه‌های امنیت*، تهران: موسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین-المللی ابرار معاصر تهران.

- کویانی‌راد، مراد (۱۳۹۰) *امنیت زیست محیطی از منظر ژئوپلیتیک*، تحقیقات کاربردی علو، سال بیستم، شماره ۲۳، ۸۵-۱۰۶. قابل دسترسی در:

<https://www.sid.ir/paper/102432/fa>

- غلامی، علی (۱۳۹۱) *از اخلاق حسنه تا امنیت اخلاقی*، تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق علیه-السلام.

- فداکار، فضل اله (بی تا) *تعیین اولویت برای عواملی که امنیت ملی کشور را به خطر می‌اندازند*، دفتر مطالعات و پژوهش‌های استراتژیک دانشگاه عالی دفاع ملی.

- قربان‌پور، علی (۱۳۹۷) *مفهوم امنیت ملی و نقش قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در تأمین آن*، اثر برگزیده جشنواره علامه جعفری (ره)، انجمن پژوهش‌های علوم اجتماعی ایران.

- قربانی ولی اله و ثقفی کامیار (۱۳۹۹) *ارائه الگوی راهبردی معماری امنیت مطالعات فضای سایبر* *ج.ا.ایران*، امنیت ملی، سال دهم، شماره ۳۷، ۱۲۶-۸۵. قابل دسترسی در:

<https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/120737/85/text>

- موحدی، محمد ابراهیم و عرف، جمال (۱۳۹۲) *عوامل اجتماعی موثر بر احساس امنیت سیاسی نخبگان سیاسی کشور*، مطالعات راهبردی. سال شانزدهم، شماره ۱، ۵۴-۸۶. قابل دسترسی در:

- <http://ensani.ir/fa/article/> عوامل-اجتماعی-مؤثر-بر-احساس-امنیت-سیاسی-نخبگان-سیاسی-کشور

- نویدنیا، منیژه (۱۳۸۸) *تحلیل رابطه شرایط اجتماعی و گفتمان امنیت*، آشتیان: فصلنامه تخصصی جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد آشتیان، سال پنجم، شماره دو، ۳۲-۳۱. قابل دسترسی در:

https://fa.wikipedia.org/wiki/امنیت_ملی

• هاشمیان فرد، زاهد (۱۳۹۰) *امنیت در اسلام، تهران: انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی*

ب. منابع انگلیسی

- Baldwin, D. A. (2012). *Power and International Relations*, in Handbook of International Relations. Online Book.
- Cavetly Dunn, Myriam & Mauer, Victor (2010); The Routledge Handbook of Security, Studies, Routledge Handbooks.
- Forrest, s. (2004). *Indigenous Identity As A Strategy For Cultural Security*. Conference Paper Hnnorthern Research Forum Plenary On Security.
- Navidnia M. (2006) National, public and social security. security studies.; 2:35-58
- Nayyer, K. (2003). *Globalization of information: Intellectual Property Law implications*. First Monday: free journal on the internet. [online]. Available at:
<http://www.firstmonday.dk/issues/issue7-1/nayyer/>
- Nesadurai, Helen E S (2010), “*Conceptualising Economic Security in an Era of Globalisation: What Does the East Asian Experience Reveal?*”, CSGR Working Paper No. 157/05 February, Available at:
http://wrap.warwick.ac.uk/1963/1/WRAP_Nesadurai_wp15705.Pdf
- Theohary, Catherine A. & Rollins, Johan (2009); “*Cyber Security: Current Legislation, Executive Branch Initiative, and Options for Congress*”, *Congressional Research Service*.
- Buzan, B , L Weaver, O. & Wilde, J. (1998). *Decurity, A New Framework For analysis. London: Lynne Rienner*.